1844. No. 55. E ZEGELEN

LEEUWARDER COURANT.

DINGSDAG den 9 JULIJ.

BIJ DEZE COURANT WORDT EEN BIJVOEGSEL UITGEGEVEN.

PROVINCIE VRIESLAND.

AANBESTEDING.

Op Vrijdag den 12 Julij 1844, des voormiddags te 10 uren, zal, aan het Gouvernements Huis te Leeuwarden, onder nadere goedkeuring, bij inschrijving op gezegeld papier en vervolgens bij opbod, worden aanbesteed:

Het dagelijksch Onderhoud met eenige Herstellingen aan de twee Provinciale Woningen nevens en achter het Gouvernements-lokaal, op de Tweebaksmarkt en in de Korfmakersstraat te Leeuwarden, — van 1° Mei 1844 tot 30 April 1845.

Het Bestek hiertoe, zal *tien* dagen te voren, ter lezing liggen aan opgemeld Gouvernements-lokaal en in de verder gewone Leesplaatsen of Logementen, binnen Leeuwarden, — terwijl voorts op den *derden* dag vóór de aanbesteding de noodige aanwijzingen, door den Opzigter *D. van der Sluis*, aan de gegadigden zullen worden gedaan en inmiddels de nader verlangde inlichtingen te bekomen zijn, bij de Heeren Hoofd-Ingenieur van den Waterstaat *A. C. Kros*, en den Rijks Ingenieur van den Waterstaat *J. A. van Dorth*, beide te Leeuwarden.

Leeuwarden, den 1 Julij 1844. *De Staatsraad, Gouverneur van Vriesland,* VAN SIJTZAMA.

PROVINCIE VRIESLAND.

AANBESTEDING.

De Kerkenraad der Waterlandsch Doopsgezinde Gemeente te *Nes* op Ameland, is voornemens onder nadere goedkeuring, op Zaturdag den 20 Julij 1844, des voormiddags ten elf ure, in het Logement *de Klok* te *Holwerd*, publiek bij inschrijving op gezegeld papier, en verder bij opbod, in bijzijn van den Heer Hoofd-Ingenieur van den Waterstaat in Vriesland, aan te besteden:

Het doen van eenige voorname Herstellingen en Vernieuwingen van de Timmer- en Metselwerken aan de Kerk enz. hunner Gemeente op Ameland.

Het bestek hiertoe zal *tien* dagen te voren, ter lezing liggen aan het Logement van de *Weduwe Bakker* te *Nes* op Ameland, — in *de Klok* te *Holwerd*, alsmede te Leeuwarden aan het Provinciaal Gouvernement; terwijl bij den Heer Hoofd-Ingenieur bovengenoemd, even als bij den Opzigter *G. Bakker* te *Nes* op Ameland, inzage der bestaande teekeningen kunnen verkregen worden, en inmiddels de nader verlangde inlichtingen deswege te bekomen zijn; zullende voorts op den *derden* dag vóór de aanbesteding de noodige aanwijzingen in loco aan de gegadigden worden gedaan.

De middelprijzen van de *in-* en *uitlandsche Tarwe* en *Rogge*, waarnaar de zetting van den prijs van het *Tarwe-*, *Rogge-* en *Zwitschersbrood* moet worden geregeld, zijn op de markt van Vrijdag den 5 Julij 1844, te *Leeuwarden*, geweest als volgt:

Van de *Tarwe* per mudde . . . . ƒ 6,33.
Van de *Rogge* per last . . . . » 166,50.

Leeuwarden, den 8 Julij 1844.

De Staatsraad, Gouverneur van Vriesland, VAN SIJTZAMA.

PUBLICATIE.

BURGEMEESTER EN WETHOUDERS der Stad *Leeuwarden*, brengen bij deze ter kennis van de belanghebbenden, dat de Commissie tot het onderzoeken van en beslissen omtrent de redenen van vrijstelling en uitsluiting van de Schutterlijke Dienst voor dit jaar, hare zitting zal houden ten Raadhuize, op Vrijdag den 12 Julij 1844, des namiddags te 4 ure, tot onderzoek der redenen van vrijstelling of uitsluiting, die de Lotelingen van het jaar 1819, de nageloot hebbenden van de jaren 1818 tot 1810, en eindelijk de Leden der Schutterij, ook na hunne inlijving, mogten hebben voor te dragen.

De belanghebbenden worden gewaarschuwd om alsdan op te komen, vermits zij anders zullen gehouden worden geene redenen tot vrijstelling te hebben.

Een ieder wordt herinnerd aan het bepaalde bij art. 12 en 13 van Zijner Majesteits Besluit van den 28 Junij 1828, (Staatsblad no. 42), waaromtrent men nadere inlichtingen ter Stads Secretarij kan bekomen, en ook daar ter plaatse zullen de belanghebbenden zich tijdig moeten vervoegen, ter bekoming van de ten dezen gevorderde bewijsstukken, des voormiddags van 10 tot 12 ure.

En zal deze op de gebruikelijke wijze worden afgekondigd en aangeplakt.

Leeuwarden, den 6 Julij 1844. *Burgemeester en Wethouders voornoemd,* VAN BOELENS.
Ter ordonnantie van dezelven, M. S. DE WAL.

FRANKRIJK.

PARIJS, *den 3 Julij.* Voor het Hof van Assises der Seine stonden reeds geruimen tijd twee personen te regt, *Eduard Donon-Cadot* en *Rousselet*. De eerste was beschuldigd van den laatste honderdduizend francs te hebben toegezegd, zoo hij zijnen vader om het leven bragt. *Rousselet* was beschuldigd van dit vreeselijk feit te hebben volvoerd, hetwelk hij ook bekende, hierbij tevens voegende dat hij tot deze daad was uitgelokt door de beloften van den jongen *Donon-Cadot*, die echter alles tot het laatste toe heeft blijven ontkennen, hoewel zware vermoedens op hem rustten. Heden heeft het Hof, na verscheidene zittingen aan deze zaak gewijd en omtrent vijftig getuigen gehoord te hebben, uitspraak gedaan. *Eduard Donon-Cadot* is onschuldig verklaard en zal onmiddellijk op vrije voeten worden gesteld, terwijl *Rousselet* tot levenslangen dwangarbeid, tepronkstelling en betaling der kosten werd veroordeeld.

— In Turin heeft eene gebeurtenis plaats gehad, welke getuigt van den alvermogenden invloed der geestelijkheid op het bewind in de Sardinische Staten. Bij gelegenheid van een vuurwerk, is de dochter van den heer *Heldewier*, den voormaligen Nederlandschen gezant aan het hof van Turin, op eens verdwenen, en later is het gebleken, dat zij tegen den wil van haren vader, doch geholpen door den aartsbisschop, zich in een geestelijk gesticht had begeven, ten einde in hetzelve tot de r. k. godsdienst over te gaan, en naderhand eene echtverbindtenis te sluiten, die haren vader almede ongeraden was voorgekomen. De Nederlandsche minister, steunende op de voorregten, aan zijne betrekking verbonden, heeft zich naar het klooster van St.-Croce begeven, en de minderjarige dochter teruggevorderd. Hij heeft haar gesproken, doch, op hare verklaring, dat zij zich vrijwillig in dat gesticht bevond, heeft de aartsbisschop geweigerd haar te laten volgen. De vader heeft zich, met den tegenwoordigen gezant, den heer *de Liedekerke*, en ondersteund door den Pruissische, Engelsche, en zelfs, zoo men verzekert, Oostenrijksche gezanten, tot de Sardinische regering gewend, ten einde, langs dien weg, de uitlevering van het minderjarige kind, te bewerken; doch de regering heeft geantwoord, geene bevoegdheid daartoe te hebben; — weshalve de vader genoodzaakt is geweest de stad Turin, zonder zijne dochter, te verlaten.

NEDERLANDEN.

'sGRAVENHAGE, *den 5 Julij.* Men verneemt, dat Z. M. de Koning zich aanstaanden Dingsdag naar het Groothertogdom Luxemburg begeven zal. Het is nog onzeker of de Koning, op Hoogstdeszelfs reize derwaarts, door Z. K. H. den Prins van Oranje zal worden vergezeld, daar de Prins eenigzins ongesteld is. Z. K. H. bevindt zich op dit oogenblik op het Loo.

H. M. de Koningin zal aanstaanden Maandag naar Soestdijk vertrekken, en aldaar een paar weken verblijven.

— De Provinciale Staten hebben dezer dagen gedaan de navolgende benoemingen tot leden der Tweede Kamer van de Staten-Generaal.

Noord-Holland: De heeren Mr. *J. J. Uitwerf Sterling*, *H. Backer*; Mr. *P. van Akerlaken* en Mr. *H. R. H. van Bleiswijk*, herkozen, en in plaats van Mr. *A. Warin*, Mr. *J. S. van Naamen*, kanton-regter te Amsterdam.

Utrecht: De heer *W. R.* baron *van Heeckeren van Brandsenburg*, herkozen.

Groningen: Mr. *H. J. H. Modderman*, herkozen.

Drenthe: Mr. *G. Kniphorst*, herkozen.

Zuid-Holland: De heeren mr. *P. C. Schooneveld* en *A. van Rijckevorsel*, herkozen.

Limburg: De heer mr. *M. P. H. Strens*, advocaat-generaal bij het provinciaal geregtshof van Limburg, in plaats van het aftredend lid mr *P. F. J. Petit*.

Noord-Braband: De heeren mr. *J. L. A. Luijben* en mr. *J. A. Mutsaerts*, herkozen en mr. *L. D. Storm*, advocaat te Breda, benoemd in plaats van den heer *A. J. Ingenhousz*.

Overijssel: De heer *J. H.* graaf *van Rechteren van Appeltern*, herkozen.

AMSTERDAM, *den 5 Julij.* Heden morgen omstreeks acht ure, zijn alhier binnengekomen, de op de gebruikelijke wijze versierde rijtuigen, die den eersten verschen haring kwamen aanvoeren. De hoeveelheid is van omtrent 40 ton, gisteren avond laat te Vlaardingen aangebragt, door den eersten uit zee terug gekeerden jager, die de visscherij den 28 Junij verlaten had.

Van den 6den. Heden nacht, omstreeks ten 2 ure, is Z. M. de Koning, per extra-spoortrein, van 's Gravenhage alhier aangekomen en onmiddelijk, in eene opene calèche, de stad doorgereden en over den Rijn-spoorweg naar Utrecht vertrokken. Reeds heden middag is Z. M. door deze stad weder naar de residentie teruggekeerd, na twee uren op het Loo vertoefd te hebben. Ten ruim een ure op het station buiten de Weesperpoort aangekomen, heeft de Koning aldaar, terwijl men Hoogstdeszelfs rijtuig gereed maakte, ongeveer een kwartier uurs vertoefd, en is vervolgens, omstreeks half twee ure, naar 's Hage voortgereisd.

LEEUWARDEN, *den 8 Julij.* Sedert de opening van de Tentoonstelling der Voorwerpen van Friesche Kunst en Nijverheid, op Donderdag den 4 dezer, waarvan wij in ons vorig Nommer melding hebben gemaakt, heeft een groot getal bezoekers blijk gegeven van bijzondere belangstelling in deze, voor de eer van Friesland zoo gunstig uitgevallene zaak. De verwachting toch was bijna algemeen niet hoog gestemd, en des te grooter is derhalve het genoegen, dat ieder bezoeker ondervindt, als hij zoo véle en veelsoortige voorwerpen zijner beschouwing ziet aangeboden. Gaarne zouden wij hier melding maken van de merkwaardigste stukken, welke deze Tentoonstelling versieren, doch behalve dat hunne belangrijkheid afhangt van ieders smaak, kennis en wijze van beschouwen, zoo eischt de kieschheid jegens de inzenders om daarvan te zwijgen, dewijl wij de welwillende pogingen van hen, die schijnbaar geringe of onbelangrijke werkstukken of fabrikaten ingezonden hebben, even hoog waarderen en op prijs stellen, als de pronkstukken van hen, wier vak het is altijd kunstwerken van dien aard te behandelen. Behalve eene billijke beoordeeling, zal het de inzenders bovendien voorzeker genoegen doen te ondervinden, dat aanzienlijke Friezen, bereids de verdiensten hunner werkstukken erkennen, door hun daarop bestellingen te doen toekomen; vooral, wanneer het voorwerpen geldt, die anders te dikwijls buiten de provincie gezocht worden. Eerst dan zullen de gevolgen dezer eerste poging gunstig kunnen genoemd worden ter bevordering van welvaart en kunstvlijt; maar ook eerst dan mag men hopen en verwachten dat eene volgende tweede Tentoonstelling deze in rijkdom en luister zal overtreffen. Te algemeene deelneming en lof, welke deze Tentoonstelling echter reeds mag ten deel vallen, is eene streelende voldoening voor allen, die daartoe hebben bijgedragen, en inzonderheid voor den insteller en de leden der Commissie van beoordeeling en regeling, die zich zoo vele moeite en inspanning hebben laten welgevallen ter bereiking van een waardig doel.

— Bij besluit van den 30 Junij jl., no. 40, heeft Zijne Majesteit tot gewoon Hoogleeraar in de faculteit van geneeskunde aan de hoogeschool te Groningen, benoemd den heer *F. Z. Ermerins*, practiserend geneesheer te Middelburg, en zulks ter vervanging van den Hoogleeraar *S. E. Stratingh*, die volgens de bestaande bepalingen in de maand Julij dezes jaars emeritus zal worden.

— Door Z. M. den Koning is concessie verleend tot het aanleggen van een steenweg van Winschoten, over Beerta, tot de Nieuwe Schans bij de Hanoversche grenzen, en daarvoor onderanderen eene subsidie uit 's rijks schatkist toegestaan. Wanneer dit werk zal zijn uitgevoerd, zal de gemeenschap tusschen de stad Groningen en de grenzen, naar de zijde van Hanover, langs een goeden steenweg verzekerd zijn, aangezien door de zorg van het provinciaal bestuur in de laatste jaren in de opmaking, bepuining of bestrating van den weg van Groningen over Maartenshoek en Scheemda, tot Winschoten, is voorzien geworden. Het Hanoversche gouvernement is, naar men verneemt, over het punt van aansluiting des wegs aan de grenzen overeengekomen, en men mag verwachten dat van die zijde spoedig in de doortrekking van den weg tot Wehner zal worden voorzien, waardoor eene nieuwe gemeenschap uit de noord-oostelijke provinciën van ons rijk met Hanover, Oost-Vriesland en geheel Noord-Duitschland zal worden geopend.

— Den 3 dezer is door Zijne Excellentie den baron *van Zuylen van Nyevelt*, minister voor de zaken der Hervormde Eeredienst, enz., vergezeld van den heer secretaris-generaal en adviseur *Janssen*, de negen en twintigste vergadering der Algemeene Synode van de Nederlandsche Hervormde kerk geopend.

De leden dezer Synode bestaat uit de navolgende heeren, als:

A. Francken, predikant te Utrecht, president; *A. Verweij Bz.*, predikant te Leijden, vice-president; *I. J. Dermout*, predikant te 's Gravenhage, secretaris; *J. J. Roozeboom*, predikant te 's Gravenhage, secundus-secretaris; *J. H. de Dompierre de Chaufepié*, predikant te 's Gravenhage, secundus van den vice-president; *J. R. Scholten*, te Amsterdam, questor-generaal; *W. A. van Hengel*, hoogleeraar te Leijden; *H. L. Vinke*, hoogleeraar te Utrecht; *P. Hofstede de Groot*, hoogleeraar te Groningen; *B. te Gempt*, predikant te Batenburg; *O. van Tricht Az.*, predikant te Enkhuizen; *J. Borsius*, predikant te Middelburg; *G. van der Tuuk*, predikant te Berlikum; *H. J. Romeny*, predikant te Zwolle; *P. Boeles*, predikant te Noordijk; *H. Potholt van Dorp*, predikant te Veghel; *J. J. Metzlar*, predikant te Norgh; *W. F. C. van Laak*, predikant te Maastricht; *H. P. Timmers Verhoeven*, predikant te 's Gravenhage, en mr. *G. Hiddema Jongsma*, ouderling te Sneek.

— De heer *S. B. Moens* is erkend als vice-consul der Vrije Hanzestad Hamburg te Harlingen, voor de provincie Vriesland en de eilanden Terschelling, Ameland en Schiermonnikoog.

— Te Utrecht is op den 1 dezer de gewone jaarlijksche vergadering gehouden van het provinciaal Utrechtsch Genootschap van Kunsten en Wetenschappen, bij welke gelegenheid tot leden van dat Genootschap onder anderen zijn benoemd, de heeren Dr. *P. J. Costerus*, Rector der Latijnsche School te Sneek en *H. M. Duparc*, medicinæ doctor te Leeuwarden.

VERSLAG *van de GEDEPUTEERDE STATEN aan de STATEN der Provincie* Vriesland, *gedaan, in derzelver vergadering van den 2 Julij* 1844.

EDEL GROOT ACHTBARE HEEREN!

Wederom is de tijd aangebroken, op welken UEd. Groot Achtb. gewoon zijn zamen te komen ter behandeling van de algemeene aangelegenheden dezer Provincie, aan UEd. Groot Achtb. bij Grondwet en Reglementen opgedragen.

Belangrijk zijn deze UEd. Groot Achtb. jaarlijksche vergaderingen; want de daarin te nemen besluiten hebben ten doel de bevordering der welvaart van het Gewest, waarvan de algemeene belangen aan UEd. Groot Achtb. zorgen zijn toevertrouwd.

Hartelijk wenschen wij dat ook in deze Vergadering dit heilzame doel moge worden bereikt, en dat UEd. Groot Achtb. deliberatiën voor den bloei van *Vriesland* de meest gewenschte uitkomsten mogen opleveren.

Op ons de verpligting rustende om aan UEd. Groot Achtb., bij iedere gewone zitting, verslag te doen van den staat der Provincie, met betrekking tot derzelver beheer, willen wij thans overgaan daaraan te voldoen; ons voorstellende om in dit verslag dezelfde orde te volgen, als bij dat van het vorige jaar is in acht genomen.

Alvorens echter dit verslag aan te vangen moeten wij aan UEd. Groot Achtb. mededeeling doen, dat aan ons, ingevolge de bevelen des Konings, door Zijne Excellentie den Heer Minister van Binnenlandsche Zaken, bij Kabinets-brief van den 15 December 1843, No. 1487, kennis is gegeven, dat Zijne Majesteit Koning WILLEM FREDERIK, Graaf van *Nassau*, op Dingsdag den 12 December 1843, op het onverwachtst, te *Berlijn* is overleden, twijfelende Zijne Excellentie niet of dit voor onzen geliefden Koning en de verdere Vorstelijke familie zoo treffend verlies zoude door ons met de meeste deelneming worden vernomen.

Wij hebben deze onze deelneming aan Zijne Majesteit bij een adres van rouwbeklag betuigd; terwijl wij ons verzekerd mogen houden, dat ook UEd. Groot Achtb. met deelneming den dood van den grijzen Vorst, die eenmaal het hoofd van den Nederlandschen Staat was, en aan wien zich zoo vele herinneringen verbonden, zullen hebben vernomen.

§ 1. *Het inwendige beheer en de Policie.*

Wat het inwendig beheer dezer Provincie betreft, hieromtrent mogen wij, vóór zoo verre daarmede bekend, UEd. Groot Achtb. geruststellende verzekeringen geven. Over het algemeen is dat beheer ordelijk en geregeld; terwijl men de misbruiken, welke worden ontdekt, zoo veel mogelijk tracht te verbeteren. De Plaatselijke Besturen, en de verdere, met het inwendig beheer in betrekking staande, Autoriteiten en Ambtenaren blijven er zich steeds bij voortduring op toeleggen om mede te werken tot behoud van goede orde, en tot bevordering en behartiging van de aan hunne zorgen toevertrouwde belangen.

De goede geest, welke den ingezetenen van dit Gewest, over het algemeen, bezielt, brengt niet weinig toe aan den gunstigen toestand van het inwendig beheer, en er bestaan alle redenen zich daarover dankbaar te verblijden.

Door denzelven is de Regering in staat om vele moeijelijkheden en bezwaren te boven te komen, en om de werking van de bestaande verordeningen behoorlijk te verzekeren, tot bevordering zoo wel van de bijzondere als van de algemeene belangen.

Wij achten het niet ongepast hier te vermelden, dat zeer vele ingezetenen dezer Provincie hebben deel genomen in de, krachtens de Wet van den 6 Maart 1844 (Staatsblad, No. 14) opengestelde geldleening, ten laste des Rijks, tegen eene rente van *drie* ten honderd in het jaar, waardoor mede is veroorzaakt dat niet heeft behoeven te worden overgegaan tot de heffing van de bij dezelfde Wet vastgestelde *buitengewone belasting op de bezittingen*, welke, bijaldien die geldleening niet was volgeteekend, door den drang der omstandigheden, onvermijdelijk zoude zijn geweest.

In deze Provincie zelve wierd voor de som van *f* 5,201,579,08 ingeschreven; terwijl met zekerheid bekend is dat ook nog belangrijke sommen, door ingezetenen van dit Gewest, elders zijn ingeteekend.

Ten opzigte van de Policie valt geene bijzondere vermelding te maken. Daarin is sedert het vorige Verslag weinig verandering voorgevallen, en er hebben geene buitengewone omstandigheden plaats gehad, die op den gang van het policie-wezen eenen merkbaren invloed hebben uitgeoefend.

Over het algemeen wordt voor dit aangelegen punt behoorlijk zorg gedragen, zoo veel dit met de bestaande Wetten en Verordeningen is overeen te brengen; doch wij blijven het eene wenschelijke zaak achten, dat de bezwaren worden opgeruimd, welke uit de kostbare en omslagtige wijze van behandeling en afdoening der policie-zaken noodwendig moeten voortvloeijen.

Het bedrag der door de Ontvangers der Registratie in deze Provincie aan de Stedelijke en Grietenij Ontvangers uitgekeerde policie-boeten heeft in den jare 1843 beloopen de som van *f* 1,934,06, dus *f* 723,50½ meer dan in 1842.

§ 2. *Handhaving van Reglementen en Plaatselijke Keuren.*

Bij voortduring wordt voor de handhaving van de bestaande Reglementen en Plaatselijke Keuren, over het algemeen, de noodige zorg gedragen, hoezeer daarin met meerdere klem en kracht zoude kunnen worden te werk gegaan, indien op de vervolging der overtredingen spoediger en minder kostbaar regt konde worden verkregen.

§ 3. *Verandering of bestendiging in het lidmaatschap der Staten en der Staten-Generaal.*

Mogten wij, Edele Groot Achtb. Heeren! ten vorigen jare ons verslag op deze afdeeling aanvangen met de vermelding, dat sedert UED. Groot Achtb. vergadering van 1842 tot aan die van 1843 geen harer leden door den dood was weggerukt, thans zijn wij daaromtrent minder gelukkig.

De Heeren *Dirk Cornelis Zijlstra* en Mr. *Gerardus Assuerus Avenhorn van Nauta* zijn beide voor korten tijd overleden, de eerste na eene langdurige ongesteldheid, en de andere na eene zeer kortstondige ziekte.

Hierdoor heeft Uwe Vergadering twee achtenswaardige leden verloren; terwijl wij, door het afsterven van den eersten, mede het gemis van een lid uit ons midden hebben te betreuren.

In de plaats van den Heer *Zijlstra* is door den Stedelijken Raad van *Harlingen*, voor welke Stad de overledene was benoemd, tot lid der Provinciale Staten verkozen de Heer *Cornelis Harmens*, lid van gemelden Raad; en ter vervanging van den Heer *van Nauta*, zitting hebbende wegens den Landelijken Stand, is door het Kiescollegie van het tweede District verkozen de Heer *Age Hijlkes Tromp*, van *Woudsend*.

Volgens art. 4 van het Reglement, bepalende de wijze, waarop het gezag en de magt door de Staten der Provincie *Vriesland*, overeenkomstig de Grondwet, wordt uitgeoefend, zijn de wettigheid dezer stemmingen en de bevoegdheid van de gestemden, door den Heer Staatsraad, Gouverneur en ons, onderzocht en erkend.

De overledene Heeren eerst hebbende moeten aftreden in den jare 1849, is alzoo de vervulling der beide vacatures *buitengewoon* geweest.

Buiten en behalve de genoemde veranderingen heeft er nog eene plaats gehad.

De heer *Eduard Lamoraal* Baron *Rengers*, lid van UEd. Groot Achtb. vergadering, wegens den Stand der Edelen, heeft gemeend voor dat lidmaatschap te moeten bedanken, uit hoofde zijne betrekking van Administrateur van 's Rijks Schatkist in de Provincie *Groningen*, hem onlangs door Zijne Majesteit opgedragen, hem verhinderde aan de werkzaamheden der Vergadering naar behooren deel te nemen, en heeft dien ten gevolge, naar aanleiding van art. 12 van het Reglement omtrent de zamenstelling der Staten van *Vriesland*, aan onze Vergaring het verzoek ingediend, om als lid van de Staten dezer Provincie eervol te worden ontslagen.

Bij onze Resolutie van den 18 Mei 1844, no. 22, is dat verzoek ingewilligd en genoemden Heer derhalve uit het lidmaatschap der Provinciale Staten van *Vriesland* eervol ontslagen; welke beschikking met Zijner Majesteits goedkeuring is bekrachtigd bij Hoogstdeszelfs Besluit van den 24 Mei 1844, no. 63.

Daardoor is almede eene *buitengewone* vacature ontstaan, daar de Heer Baron *Rengers* in den jare 1845 zoude hebben moeten aftreden.

Het genoemde Koninklijk Besluit eerst na den 1 Junij bij ons ontvangen zijnde, heeft op dien dag, den tijd der gewone bijeenkomst van de Ridderschap, de vervulling dier buitengewone vacature alzoo niet kunnen plaats hebben.

Van de twee leden, die uit deze Provincie in de Eerste Kamer der Staten-Generaal zitting hebben, is de Heer Jonkheer *Tinco Martinus Lycklama à Nijeholt* overleden.

In de leden, die ten gevolge van UEd. Groot Achtb. keuze, wegens de Provincie *Vriesland*, zitting hebben in de Tweede Kamer der Staten-Generaal, is sedert UEd. Groot Achtb. vergadering van het vorige jaar geene verandering voorgevallen.

In dezen jare zullen als zoodanig moeten aftreden de Heeren Mr. *W. B. Buma* en Mr. *N. van Heloma*, in de vervulling van welke te ontstane vacatures UEd. Groot Achtb. zullen hebben te voorzien.

De Heer *Buma* heeft evenwel te kennen gegeven, zoo als UEd. Groot Achtb. ook uit deszelfs aan UEd. Groot Achtb. gerigte missive zal geblijken, dat persoonlijke en ambtelijke betrekkingen denzelven niet toelaten, om het vereerende aan hem opgedragen lidmaatschap van de Tweede Kamer der Staten-Generaal verder naar behooren waar te nemen, zonder die andere betrekkingen op eene wijze te verwaarloozen, welke zijn Edel Mogende oordeelt niet te kunnen verantwoorden, en dat Zijn Edel Mogende zich derhalve verpligt vindt UEd. Groot Achtb. te verzoeken, om hem, bij de verkiezing van nieuwe leden, wel buiten alle aanmerking te willen laten,

Wij achten het niet ongeschikt UEd. Groot Achtb. te dezer plaatse mede te deelen, dat, door het overlijden van de Heeren *T. M. Lijcklama à Nijeholt* en Mr. *E. de Wendt* Baron *van Sijtzama*, de betrekkingen van President en Secretaris van de Ridderschap dezer Provincie waren opengevallen, en dat de Ridderschap dien ten gevolge in hare laatst gewone bijeenkomst benoemd heeft tot haren President den Heer *M. P. D.* Baron *van Sijtzama*; Staatsraad, Gouverneur dezer Provincie, en tot haren Secretaris den Heer Mr. *F. J. J. van Eijsinga*.

§ 4. *Verandering of bestendiging in het personeel der Stedelijke of Plaatselijke Besturen.*

In de eerste plaats valt hierbij op te merken, dat, overeenkomstig art. 12 van het Reglement op het bestuur ten platten lande in deze Provincie, op den 2 Januarij van dit jaar moeten aftreden de Heeren Grietmannen der verschillende Grietenijen, en dat allen door Zijne Majesteit bij continuatie weder zijn benoemd.

Bij die benoemingen is aan sommigen vergunning verleend, om gelijktijdig andere betrekkingen te bekleeden, als te zijn Dijkgraaf, Lid of Secretaris van een Dijksbestuur, en President van een Veen-Polderbestuur; terwijl aan den Heer *Albarda*, Grietman van *Ferwerderadeel*, ontheffing is verleend van het bepaalde bij art. 8, 2de alinea, der Wet van den 9 Julij 1842, op het Notarisambt, (Staatsblad no. 20), ten einde zijne betrekking van Notaris gelijktijdig met die van Grietman te mogen blijven uitoefenen, mitsgaders aan den Heer *Binkes*, Grietman van *Wonseradeel*, voor den tijd van een jaar, van het bepaalde bij art. 3, lt. c, van het Reglement op het bestuur ten platten lande, voor zoo ver betreft het vereischte nopens inwoning in de Grietenij, zoo lang hij namelijk met er woon te *Bolsward* zal zijn gevestigd.

Door overlijden zijn in het personeel der Hoofden van de Stedelijke Besturen geheel geene veranderingen voorgevallen: doch in dat der Hoofden van de Grietenij Besturen hebben twee veranderingen door sterfgevallen plaats gehad, als van de Heeren Mr. *Eijso de Wendt* Baron *van Sijtzama*, Grietman van *Idaarderadeel*, en Mr. *Gerardus Assuerus Avenhorn van Nauta*, Grietman van *Hemelumer Oldephaert en Noordwolde*.

Tot Grietman van de Grietenij *Idaarderadeel* is, in plaats van den overledene, door Zijne Majesteit benoemd de Heer Mr. *Cornelis Bergsma*, destijds Kantonregter in het Kanton *Rauwerd*, wonende te *Idaard*.

De vacarende betrekking van Grietman van *Hemelumer Oldephaert en Noordwolde* is tot nog toe niet weder vervuld geworden.

Op deszelfs daartoe gedaan verzoek is de Heer Jonkheer Mr. *P, B. J. Vegelin van Claerbergen*, door Zijne Majesteit, bij besluit van den 20 Mei 1844, no. 191, eervol ontslagen uit zijne betrekking van Grietman van *Haskerland*, in de vervulling van welke vacature nog moet worden voorzien.

Overigens hebben er in het verdere personeel der Stedelijke of Plaatselijke Besturen de volgende veranderingen plaats gehad.

In de Stad *Leeuwarden* zijn tot leden van den Stedelijken Raad benoemd de Heeren *D. Zeper* en Mr. *J. Cats Ez.*, in plaats van de Heeren *F. de Haan* eervol op deszelfs verzoek ontslagen, en *J. Vitringa Coulon*, overleden.

In de Stad *Franeker* zijn door Zijne Majesteit tot Wethouders benoemd de Heeren *J. Banga* en *I. Telting*, in plaats van de Heeren *R. Fontein* en *M. G. de Boer*, beide overleden; terwijl in die zelfde Stad, ter vervanging van den Heer Mr. *F. de Greve*, naar elders vertrokken, en van de genoemde overleden Heeren *Fontein* en *de Boer*, tot leden van den Stedelijken Raad zijn verkozen de Heeren *E. N. Scheltema*, *P. Bogstra* en *A. N. Lentz*.

In de Stad *Sneek* is tot lid van den Raad benoemd de Heer *A. T. Stam*, in plaats van den Heer *J. ten Cate van Gonggrijp*, op deszelfs verzoek eervol ontslagen.

Te *Harlingen* is, in plaats van den Heer Mr. *P. Deketh*, die als zoodanig op deszelfs verzoek eervol is ontslogen tot lid van Raad der Stad verkozen de Heer *J. Kuiper van Schouwenburg*.

In de Stad *Stavoren* is voor korten tijd overleden de Heer *S. H. van der Werff*, Wethouder aldaar, ter vervanging van wien nog geene nieuwe benoeming is geschied.

In de Stad *Sloten* zijn tot leden van den Raad benoemd de Heeren *A. Meinesz*, Burgemeester dier Stad, en *H. K. Korenstra*, zulks in plaats van den Heer *I. H. Tromp*, bedankt hebbende voor de verdere waarneming dier betrekking en dien ten gevolge daaruit ontslagen, en van den Heer Mr. *M. Meinesz*, aan wien op deszelfs verzoek een eervol ontslag is verleend; terwijl in die vervulling der onder de leden van den Raad ontstane vacature door het overlijden van *P. E. van der Wal* alsnog moet worden voorzien.

In de Stad *Hindelopen* is door Zijne Majesteit tot Wethouder benoemd de Heer *H. T. Vrolijk*, in plaats van den Heer *G. Folkerts*, overleden; zijnde ter vervulling van de door het overlijden van genoemden Heer ontstane vacature onder de leden van den Raad verkozen de Heer *F. A. Lammerts*.

In de Grietenij *Oostdongeradeel* is tot Assessor benoemd de Heer *P. Helder*, in plaats van den Heer *M. D. Mellema*, overleden; terwijl in de vacature, ontstaan door het verleend eervol ontslag aan den Heer *J. K. Heemstra*, nog moet worden voorzien.

In de Grietenij *Kollumerland en Nieuwkruisland* is tot lid van den Raad benoemd de Heer *H. Eskes*, ter vervanging van den Heer *H. Gorter*, overleden; zullende in de vacature, ontstaan door het verleend ontslag van den Heer *J. H. van der Land*, nog moeten worden voorzien.

In de Grietenij *Idaarderadeel* is, ter vervulling van de door het overlijden van den Heer *M. G. Koldijk* ontstane vacature, tot lid van den Grietenij Raad benoemd de Heer *G. J. Jelles*.

In de plaats van den Heer *F. Deketh*, op deszelfs verzoek, door vertrek naar elders, eervol ontslagen, is in de Grietenij *Menaldumadeel* tot lid van den Raad benoemd de Heer *S. S. Veeman*.

In de Grietenij *Wonseradeel* is tot lid van den Raad benoemd de Heer *H. J. Zijsling*, in plaats van den Heer *S. J. Bakker*, die op den 2 Januarij 1844 is afgetreden, en op deszelfs verzoek niet weder is benoemd.

In de Grietenij *Hemelumer Oldephaert en Noordwolde* is, in plaats van den Heer *J. Meinesz*, ten gevolge van deszelfs benoeming tot Ontvanger der Grietenij eervol als lid van den Raad ontslagen, benoemd de Heer *M. A. de Koe*.

In de Grietenij het *Bildt* is tot lid van den Grietenij Raad benoemd de Heer *K. A. Wassenaar*, in plaats van den Heer *T. T. Polstra*, overleden.

In de Grietenij *Ængwirden* is tot lid van den Raad en tot Assessor benoemd de Heer Mr, *P. Brantsma*, zulks in plaats van den Heer *D. G. Wijndels*, die op deszelfs verzoek uit die beide betrekkingen eervol is ontslagen; terwijl in plaats van den Heer *J. J. ten Hoeve*, mede op verzoek eervol ontslagen, tot lid van den Raad is benoemd de Heer *M. L. van Terwisga*.

In de Grietenij *Doniawarstal* is tot Assessor benoemd de Heer *S. A. Boersma* en tot lid van den Grietenij Raad de Heer *S. J. Veltman*, respectievelijk ter vervanging van den Heer *D. Ruitinga*, aan wien, uit gezegde betrekkingen, op verzoek, eervol ontslag is verleend, ten gevolge van deszelfs vertrek naar elders.

In de Grietenij *Schoterland* zijn, in plaats van de Heeren *B. W. de Boer* en *S. G. van der Veen*, beide overleden, tot Assessoren benoemd de Heeren *H. D. de Vries* en *P. G. Sierdsma*; terwijl in plaats van den Heer *de Boer* tot lid van den Grietenij Raad is benoemd de Heer *H. A. Siebinga*, en in plaats van den Heer *van der Veen* de Heer *J. P. Visser*.

In de Grietenij *Weststellingwerf* is eene vacature onder de leden van den Raad ontstaan, door het overlijden van den Heer *G. O. Veenstra*, in de vervulling waarvan is voorzien door de benoeming van den Heer *H. P. Schreur*.

In de Grietenij *Ameland* is tot lid van den Raad benoemd de Heer *J. R. Posthumus*, in plaats van den Heer *L. J. Hofker*, op den 2 Januarij 1844 afgetreden, en die verzocht had om niet weder te worden benoemd; terwijl onlangs nog eene vacature in den Raad der Grietenij is ontstaan door het overlijden van den Heer *D. D. Metz*, welke nog vervuld moet worden.

In de Grietenij *Schiermonnikoog* is eene derde vacature in den Raad ontstaan, door het overlijden van den Heer *S. M. Kruizinga*, in de vervulling van welke nog niet is voorzien kunnen worden, bij gemis van voor die betrekking geschikte en de vereischten bezittende personen.

De op den 2 Januarij 1844, volgens art. 12 van het Reglement op het bestuur ten platten lande, aftredende leden van den Grietenij Raad zijn allen weder door ons benoemd, met uitzondering van twee, die reeds boven zijn vermeld en verzocht hadden buiten verdere aanmerking te mogen blijven.

De aftredende Assessoren zijn zijn ook allen weder door den Heer Staatsraad, Gouverneur benoemd geworden.

Wijders zijn door Zijne Majesteit benoemd tot Secretaris bij het Stedelijk Bestuur van *Franeker* de Heer Mr. *P. Fontein*, in plaats van den Heer Mr. *A. Telting*, benoemd tot Kantonregter in het Kanton *Harlingen*, en dien ten gevolge uit zijne betrekking van Secretaris, op daartoe gedaan verzoek, eervol ontslagen, en tot Secretaris bij het Grietenij Bestuur van *Kollumerland en Nieuwkruisland* de Heer Mr. *J. J. Bolman*, ter vervanging van den Heer *H. IJ. de Jongh*, overleden.

In de Grietenij *Hemelumer Oldephaert* en *Noordwolde* is tot Grietenij Ontvanger benoemd de Heer *J. Meinesz*, in plaats van den Heer *J. Albarda Gerlsma*, als zoodanig, op deszelfs verzoek, eervol ontslagen.

§ 5. *Staat der Bevolking.*

Op den 1 Januarij 1843 bedroeg de bevolking der Provincie		235,141 zielen.
In dat jaar zijn er geboren	7,876	
en gestorven	4;926	
dus *meer* geboren dan gestorven	2,950	
terwijl, volgens de ontvangen opgaven, meer in de Provincie zijn ingekomen, dan uit dezelve naar elders vertrokken	11	
Zijnde dus de bevolking over 1843 vermeerderd met . . .		2,961 »
Zoodat het bedrag der geheele bevolking beloopt op 1 Januarij 1844		238,102 zielen.

Uit deze opgaven geblijkt dat er, in 1843, 102 kinderen *minder* zijn geboren dan in 1842, en dat het getal sterfgevallen, in 1843, 607 minder is geweest dan in het vorige jaar, waaraan dan ook hoofdzakelijk is toe te schrijven, dat in 1843 de vermeerdering der bevolking 582 zielen grooter is geweest dan in 1842.

In den loop van het jaar 1843 zijn er in de Provincie voltrokken 1858 hu-

welijken, dus 56 minder dan gedurende 1842; hebbende er in 1843 eene echtscheiding plaats gehad.

Van de 7876 geboorten, welke er in 1843 hebben plaats gehad, zijn er 2127 voorgevallen in de Steden en 5749 in de Grietenijen, en waarvan in de Steden in onechte zijn geboren 124 en in de Grietenijen 151, zoodat over het geheel der Provincie in 1843 zijn geboren 7601 uit wettige huwelijken en 275 in onechte.

Buiten en behalve de gemelde getallen, zijn er nog 288 kinderen dood geboren; als in de Steden 93 en in de Grietenijen 195, van welke in de Steden 9 in onechte en in de Grietenijen 7.

§ 6. *Gezondheids-toestand. Koepokinenting.*

Dit onderwerp aanvangende, strekt het ons tot genoegen UEd. Groot Achtb. te mogen mededeelen, dat de gezondheid der ingezetenen van dit Gewest, over het algemeen, zeer voldoende is geweest.

Algemeen heerschende en besmettelijke ziekten hebben hier niet gewoed, en wij hebben dan ook, ten gevolge daarvan, geene slagtoffers te betreuren; bedragende zelfs, gelijk boven reeds is vermeld, het getal der gewone sterften, in 1843 ruim 600 minder dan in 1842.

Buiten en behalve de *kinderziekte*, welke, van tijd tot tijd, in deze en gene gedeelten der Provincie heeft bestaan, heeft, om van sommige andere ziekten, die gewoonlijk voorkomen, niet te gewagen, volgens de ingekomen berigten, vooral in de eerste maanden van dit jaar, de *Roodvonk* in meer en mindere mate, geheerscht in de Grietenijen *Hennaarderadeel*, *Franekeradeel*, *Wonseradeel*, *Oostdongeradeel*, *Wijmbritseradeel* en *Tietjerksteradeel*, zonder evenwel algemeen van eenen kwaadaardigen aard te zijn geweest.

Het bestaan van de *Roodvonk* heeft echter aan den Heer Staatsraad, Gouverneur, op voorstel van den Heer President der Provinciale Commissie van Geneeskundig Onderzoek en Toevoorzigt, aanleiding gegeven, om aan de Plaatselijke Besturen der Provincie eene algemeene aanschrijving te doen, houdende aanbeveling van maatregelen ter voorkoming van de verspreiding dier ziekte.

In de Grietenij *Tietjerkstradeel* heeft buitendien nog eene ziekte geheerscht, welke in sommige Dorpen derzelve eene buitengewone sterfte ten gevolge heeft gehad.

Het getal der gevaccineerden heeft, over het jaar 1843, blijkens de daarvan ingekomen opgaven, beloopen 4015, waarvan er 2058 *gratis* die kunstbewerking hebben ondergaan, en 1957 *tegen belooning*.

De onderstaande staat toont aan dat er jaarlijks in het getal der gevaccineerden een groot verschil bestaat, hetwelk doet blijken dat het gebruik maken van de koepokinenting dikwijls van bijzondere omstandigheden, die daarop invloed hebben, afhangt, b. v. het meer of minder heerschen der kinderziekte enz.

Gevaccineerden.	Geheel getal.	Gratis.	Tegen belooning.
in 1830	5455	4549	906
» 1831	10576	6844	3732
» 1832	6754	3641	3113
» 1833	2966	1563	1403
» 1834	2678	1524	1154
» 1835	3254	1879	1375
» 1836	4188	2088	2100
» 1837	5860	2534	3326
» 1838	4687	2423	2264
» 1839	5443	2945	2498
» 1840	7403	3662	3741
» 1841	10953	5583	5370
» 1842	6160	3031	3129

In de meeste der opgenoemde jaren is het getal der gevaccineerden vrij wat beneden het getal der geborenen gebleven, in sommige jaren komt het dat der geborenen nabij; en in de jaren 1831 en 1841 heeft het getal, waarop de koepokinenting is toegepast, aanmerkelijk dat der geborenen overtroffen.

Volgens de deswege ingekomen berigten zijn er, in 1843, 19 door de kinderziekte aangetast, van welken er 15 zijn hersteld en 4 overleden.

Bij Koninklijk Besluit van den 24 December 1842, no. 91, zijn aan de Heeren *H. J. Cannegieter*, Doctor in de Genees- en Vroedkunde te *Hallum*, en *P. K. Iest*, Plattelands Heel- en Vroedmeester te *Stiens*, ieder de gewone gouden medaille toegewezen, als zich in den jare 1841 bij uitnemendheid verdienstelijk hebbende gemaakt tot bevordering der koepokinenting.

§ 7. *Geneeskundige dienst.*

Even als in het vorige jaar kunnen wij UEd. Groot Achtb. mededeelen, dat de omtrent de geneeskundige dienst bestaande verordeningen, voor zoo verre ons bekend, in deze Provincie, over het algemeen, naar behooren, worden nageleefd, en dat die dienst geacht mag worden voldoende te zijn verzekerd.

In het getal der Plaatselijke Commissien van Geneeskundig Toevoorzigt, hoedanige er in 5 Steden dezer Provincie bestaan, is sedert het vorige jaar geene verandering voorgevallen.

Door Zijne Excellentie den Heer Minister van Binnenlandsche Zaken is voor het jaar 1844 tot tijdelijken President van de Provinciale Commissie van Geneeskundig Onderzoek en Toevoorzigt benoemd geworden de Heer *J. van der Plaats*, Med. et Art. Obst. Doctor te *Leeuwarden*, reeds sedert verschillende jaren met lof die betrekking bekleedende; terwijl over hetzelfde jaar tot tijdelijken Secretaris dier Commissie is benoemd de Heer *H. D. Wijndels*, Heelmeester te dier Stede.

Eene vacature onder de leden dier Commissie ontstaan zijnde, door het vertrek van den Heer *Petrus Harting*, Hoogleeraar in de Kruid-, Schei- en Artsenijmengkunde aan het opgeheven Athenaeum te *Franeker*, naar elders beroepen, is, door Zijne Majesteit, bij besluit van den 27 April 1844, no. 80, ter vervulling dier vacature, benoemd de Heer *Jan Houwink*, Doctor in de Genees- en Verloskunde, te *Heerenveen*.

Bij ons besluit van den 14 Maart 1844, no. 22, zijn voor dezen jare gearresteerd:

1°. de lijst der bevoegd erkende beoefenaren van de onderscheiden takken der Geneeskunst, in deze Provincie;

2°. de lijst der geneesmiddelen, welken de Medicinae Doctoren, Heelmeesters en Apothekers ten platten lande in *Vriesland*, ingevolge hunne instructie, verpligt zijn altijd in voorraad en *schouwbaar* te houden, enz.;

3°. de lijsten der werktuigen voor de Heelmeesters en Vroedmeesters, en van de voorwerpen, welken de Drogisten niet beneden de, bij elk derzelver, bepaalde hoeveelheid mogen verkoopen;

en waaraan overigens de noodige uitvoering is gegeven.

Volgens de lijst der bevoegd erkende beoefenaren van de onderscheidene takken der Geneeskunst worden er in deze Provincie gevonden:

71 Medicinae Doctores.
6 Chirurgiæ Doctores.
22 Heelmeesters.
106 Heelmeesters ten platten lande.
46 Artis Obstetriciæ Doctores.
110 Vroedmeesters.
72 Apothekers.
47 Vroedvrouwen.
4 Drogisten.
9 Tandmeesters, waarvan er 7 niet in de Provincie wonen.
1 Ledezetter.

De Heer *J. H. Reichard*, van wege de Provincie aangestelde Heel- en Vroedmeester op het Eiland *Ameland*, is door ons, op het daartoe door denzelven gedaan verzoek, met den 1 October 1843, uit die betrekking ontslagen, en is, na deswegens in overleg te zijn getreden met het Grietenij Bestuur van *Ameland* en met de Provinciale Commissie van Geneeskundig onderzoek en Toevoorzigt, in diens plaats benoemd de Heer *Jan Arends Vlaskamp*, van *Witmarsum*, tegen genot van de daartoe staande jaarwedde uit de Provinciale fondsen, ten bedrage van *f* 300,00, en op de voor die betrekking, overeenkomstig de bestaande verordeningen, opgemaakte instructie, goedgekeurd door onze Vergadering bij Resolutie van den 23 Maart 1843, no. 6/38.

(*Zie verder het vervolg in het Bijvoegsel dezer Courant.*)

Nederlandsche Handel-Maatschappij.

De Directie maakt bekend, dat de leeningen van *Tien* en *Dertien Millioenen Gulden*, door de Nederlandsche Handel-Maatschappij aangegaan, ingevolge de besluiten, in de algemeene Vergaderingen der Stemgeregtigde Deelhebbers in de voornoemde Maatschappij op den 28 April 1835 en op den 16 Maart 1837 genomen, en goedgekeurd bij de Koninklijke besluiten van 3 Mei 1835 litt. A, en 18 Maart 1837 no. 120, overeenkomstig het 4de artikel der plannen en voorwaarden van die leeningen, en ten gevolge dezer kennisgeving, op den eersten Januarij 1845 aflosbaar zullen zijn, en dat alzoo van en met den laatstgenoemden dag, de Schuldbekentenissen uit die leeningen voortgevloeid, tegen intrekking derzelven en van de daarbij behoorende niet verschenen Coupons, zullen worden afbetaald, ten Kantore van de Nederlandsche Bank te Amsterdam, met bijvoeging van drie maanden rente, en alzoo die ad *f* 1000 met *f* 1011,25 en die ad *f* 500 met *f* 505,62½. Zullende geene verdere rente, dan tot en met den 31 December 1844 over deze Schuldbekentenissen worden voldaan.

Amsterdam, den 28 Junij 1844.

VAN DER OUDERMEULEN, *President.*
T. SCHUURMAN, *Directeur, fungerend Secretaris.*

Nederlandsche Handel-Maatschappij.

De Directie maakt, ingevolge het 94ste der Artikelen van Overeenkomst, bekend, dat, door den Raad, in deszelfs zitting van heden, in overeenstemming met de bepalingen van het 92ste en 9de der evengenoemde Artikelen, is besloten, tot de uitkeering van een *Dividend*, over het Boekjaar 1843, ten bedrage van *twintig Gulden* voor elk aandeel groot *f* 1000, staande *op naam*; en verwittigt dien ten gevolge de houders van *Aandeelen op naam*, dat, overeenkomstig den inhoud der bij die Aandeelen afgegevene nieuwe Dividend-bewijzen, tot de betaling tegen intrekking van het *Negende* derzelve, zal worden gevaceerd bij de Nederlandsche Bank te *Amsterdam*, en wel te beginnen met 1°. *Augustus* 1844.

Amsterdam, den 22 Junij 1844.

VAN DER OUDERMEULEN, *President.*
T. SCHUURMAN, *Directeur, fung. Secretaris.*

*** Getrouwd te Lemmer, den 30 Junij 1844:
S. C. DE HAAS, *van Bolsward*, met
P. P. BAKKER, *van de Lemmer.*

*** Getrouwd:
Dragten, den 3 Julij 1844.
H. W. STELWAGEN, en
A. L. DURKSZ.

*** Getrouwd:
Sneek, den 4 Julij 1844.
B. WOUTERS, en
A. J. NOIJON.
Eenige kennisgeving.

*** Ondertrouwd:
ROELOF BROEKMAN, met
JACOBA HENDRICA BOSCH,
en
PHILIPPUS REINIER SNIJDER, *van Harlingen*, met
CATHARINA BOSCH.
Amsterdam, den 4 Julij 1844.

*** Getrouwd:
Pietersbierum, den 7 Julij 1844.
JOHs. VEENSTRA, *van Leeuwarden*, en
ANTJE BRUINING.
Eenige kennisgeving.

*** Heden beviel mijne Echtgenoote C. M. VAN LOO, van eene DOCHTER.
Leeuwarden, den 3 Julij 1844. MR. G. L. FEIJENS.

*** Mijne geliefde Echtgenoot INA PETRONELLA DE KOK, beviel heden van eenen welgeschapen ZOON.
Bolsward, den 3 Julij 1844. DR. H. J. LIJCKLAMA à NIJEHOLT.

*** Heden werd ons door Gods goedheid eene welgeschapene DOCHTER geboren.
Leeuwarden, den 4 Julij 1844.
H. BOSMAN.
JELTJE FEENSTRA.

LEEUWARDEN, den 6 Julij 1844. Mijne geliefde Echtgenoot HELENA ANDREÆ, beviel heden voorspoedig van eenen ZOON.
A. GRATAMA.

*** Heden overleed tot mijne en onzer Kinderen diepe droefheid, mijn dierbare Echtgenoot LAMMERT MARTENS DE BOER, in leven Predikant bij de Hervormde Gemeente hier ter stede. Hij bereikte den ouderdom van ruim zeven en vijftig jaren.
Workum, den 2 Julij 1844.
T. P. TIJTEMA,
Wed. L. M. DE BOER.
Eenige kennisgeving.

Op begeerte van den overledene zullen de uitwendige teekenen van rouw alleen door de Weduwe en Kinderen worden aangenomen.

*** Heden namiddag omstreeks vijf ure, overleed na eene hevige ziekte van slechts negen dagen, mijn hartelijk geliefde Echtgenoot PHILIP ZOUTBERG, in den ouderdom van bijna zeventig jaren. Hoe smartelijk dit verlies ook zijn moge, voor mij in mijne hooge jaren, en voor mijne Kinderen, zoo wenschen wij, evenwel, dankbaar voor het langdurig bezit van zulk een geliefden Echtgenoot en zulk een zorgdragend Vader, in den wil van God te berusten.
Oldemarkt, den 4 Julij 1844.
HENDRIKJE KLEIZEN DIJKSTRA,
Wed. PHILIP ZOUTBERG.

HARLINGEN, den 5 Julij 1844. Heden morgen overleed in den jeugdigen ouderdom van 14 maanden, ons geliefd eenigst Dochtertje SIJBREGJE.
SJ. FOEKENS.
J. F. FOEKENS, geb. VAN DER VLIET.

Dekema-State te Weidum, den 6 Julij 1844. Heden overleed alhier de Hoog Welgeborene Jonkvrouwe EDUARDA MARIA VAN BEIJMA, in den ouderdom van 17 jaren en ruim 9 maanden.
Eenige kennisgeving.

*** Heden overleed alhier, in den ouderdom van circa 51 jaren, mijn waarde Man, JENTJE JANS VAN GLINSTRA, in leven Boterschipper. Diep betreurd door mij en zijne zes nagelaten Kinderen.
Harlingen, den 7 Julij 1844. PETRONELLA. R. BEERS.
Eenige Kennisgeving.

De Prijs der BOTER te *Leeuwarden*, den 5 Julij 1844, onverkocht.
KAAS *f* 10,00 à *f* 15,00.

Prijs-Courant der Effecten.

Amsterdam, den 6 Julij 1844.

NEDERLAND.				Gebl.
Werk. Schuld 2½ pCt.	61¼	61½	61⅜
Dito dito ... 3 »	74¾	75¼	$74\frac{15}{16}$
Dito dito ... 5 »	100	100½	100¼
Domein-Losr. 5 »			
Amort.-Synd. 4½ »	99¼	99½	99⅜
Dito dito.... 3½ »	87½	87⅝	87⅝
Handel-Maats. 4½ »	144	144½	144¼
Dito 1837/39. 4½ »			
O. I. Leening 5 »	100	100¼	$100\frac{1}{16}$
SPANJE.			
L.b. *Ard.* van 85 £ 5 pCt.	21	21¼	$21\frac{7}{16}$
Dito onbep. Stuk. 5 »	19	19¼	
Dito........... 3 »	34¾	35¼	35
Ardoins Coupon......			

PORTUGAL.			Gebl.
Neg. te Londen 2½ pCt.	45¾	46¼	46
RUSLAND.			
1798, 1816.... 5 pCt.	107⅝	108¼	108
1828, 1829.... 5 »			
Dito bij *Hope*.. 4 »	91	91¼	91⅛
Dito bij *Stiegl.* 4 »			
AMERIKA.			
Oblig.......... 5 pCt.			
Bank-Actien.........	7⅛	7⅜	7½
OOSTENRIJK.			
Metaliek....... 5 pCt.			
W. B. bij *G. & Co.* 5 »			
BRAZILIE.			
Obl. te Londen 5 pCt.			

Spanje Fr. Uitgest. 6¼, ⅛, ½; Brazil. 1843 £ 100, 83, ½, ¼; Bl. Griek. £ 100, 12¾, 13, 12⅞; dito onb. st. 12½, 13, 12¾.

Binnenlandsche fondsen leverden heden geen verschil op, dan 5 pct. Werk. Schuld, welke iets flaauwer waren; Handelmaatschappij prijshoudend; Spoorweg Rotterdam en Rijn Spoorweg, een weinig lager.

Spaansche fondsen zijn in den loop der beurs flaauwer geweest, doch hebben zich laat op de koers van gisteren hersteld; Portugal iets flaauwer; overigens geen verschil.

De handel was over het algemeen zeer weinig.

BURGEMEESTER EN WETHOUDERS DER STAD LEEUWARDEN, gedenken, op Zaturdag den 13 Julij 1844, des voormiddags te 11 ure, ten Raadhuize aldaar, in het openbaar, aan de minst aannemenden aan te besteden:

Vier ROKKEN en PANTALONS voor Tamboers,
Vijftig ROKKEN en PANTALONS voor Schutters.
Zestig zwarte STROPDASSEN.
Zestig paren zwarte SLOBKOUZEN.
Veertig CHACOTS.
Veertig roode POMPONS met roode kwasten.
Zestig paren roode WINGS; een en ander ten dienste der Stedelijke Schutterij alhier.

Die hieraan gading maken, komen op tijd en plaats voornoemd, alwaar van heden af de Voorwaarden van aanbesteding en de Modellen, waarna de voorwerpen zullen moeten worden geleverd, voor de gegadigden ter lezing en bezigtiging, zullen liggen.

Leeuwarden, den 8 Julij 1844.

Burgemeester en Wethouders voornoemd,
VAN BOELENS.
Ter ordonnantie van dezelven,
M. S. DE WAL.

De eigenaren van DECAMA, CUIJK EN FOEIJTS VEEN-COMPAGNIE, worden verzocht op Donderdag den 18 Julij 1844, des voormiddags ten 11 ure te compareren, ten huize van den Koffijschenker *Swildens*, op den Wirdumerdijk te Leeuwarden, ten einde de jaarlijksche rekening op te nemen, en verder te besluiten hetgeen dienstig zal worden bevonden.

Namens Commissarissen dier Veen-Compagnie,
J. KIJMMELL.

GRIETMAN EN ASSESSOREN VAN DANTUMADEEL, convoceren bij deze, de eigenaren van Landen in die Grietenij gelegen, Onderhoudpligtigen der zoogenaamde ZIJLSRIED, om te compareren ter Grietenij Raadkamer van Dantumadeel te Rinsumageest, op Donderdag den 18 Julij 1844, des voormiddags ten 11 ure, ten einde uit hun midden te benoemen drie GECOMMITTEERDEN, om met den Commissaris uit het Bestuur dier Grietenij te regelen de werkzaamheden der Slatting van bovengemelde Waterlossing, in den jare 1844 plaats zullende hebben.

Rinsumageest, den 6 Julij 1844.

Grietman en Assessoren voornoemd,
J. J. BERGSMA.
Ter ordonnantie van dezelven,
G. JONGSMA.

GRIETMAN EN ASSESSOREN VAN AMELAND, noodigen bij deze uit, de ONDERWIJZERS van niet minder dan den 2den rang, welke genegen mogen zijn om den vacant wordende post van Ondermeester in de School van Hollum te vervullen, om zich, met vrachtvrije inzending van hunne akte van rang, getuigschrift van goed gedrag en een door eenen Heer Schoolopziener afgegeven attest, nopens derzelver genoegzame bedrevenheid in het praktikaal Onderwijs, schriftelijk aan te melden ter Secretarie te Nes op Ameland, vóór den 5 Augustus eerstkomende.

De voordeelen aan dezen post verknocht bestaan is: Een jaarlijks Traktement van *f* 150 uit de Provinciale Kas, benevens *f* 50 's jaars door den Hoofd-Onderwijzer dier School uit te keeren, mitgaders het genot van een vierde gedeelte der Schoolgelden, begroot op *f* 50 's jaars; zullende bekwaamheid tot het geven van Onderwijs in de Zeevaartkunde, al het overige gelijk staande, bijzondere aanmerking verdienen.

Ameland, den 6 Julij 1844.

Grietman en Assessoren voornoemd,
VAN HEECKEREN.
Ter ordonnantie van dezelven.
J. A. ZAAL STROBAND.

OP den zesden Julij achttienhonderd vier en veertig, is door den Curator in het faillissement van JAN EGLES ALBERDA, Koopman te *Metslawier*, ter voldoening aan art. 864 van het Wetboek van Koophandel, ter Griffie van de Arrondissements Regtbank te Leeuwarden, gedeponeerd het Procesverbaal van rangregeling in gemeld faillissement.

In kennis van mij,
G. E. LE MAIRE, *S. Griff.*

Onderlinge Verzekering voor Brandschade.

DE Gecommitteerden van de onderlinge Brand-Assurantie-Societeit, over de voormalige kantons *Franeker*, *Bolsward* en *Dronrijp*, berigten bij deze den belanghebbenden, dat de aangaven ter inschrijving bij dezelve, van VEE, HOOI en GRANEN, in de maanden Julij moeten geschieden, alsmede dat het Hooi *alsnu bij het koeseten* moet worden aangegeven. — Wordende te dien einde gevaceerd, des Maandags in de Prins te Franeker, des Donderdags in de Wijnberg te Bolsward, en Zaturdagen den 20 en 27 dezer, te Halfweg bij *J. Donia* onder Dronrijp, telkens des voormiddags van 10 tot 12 ure.

Achlum, den 4 Julij 1844.

Namens de Gecommitt. voornoemd,
DRAISMA DE VRIES, *Br. ad int.*

Onderlinge Brand-Waarborg-Maatschappij VAN WOUDSEND.

DEN belanghebbenden wordt verwittigd, dat de Inschrijving ter Verzekering van het gewonnen *HOOI*, open staat van 12 Julij tot 30 September 1844.

TROMP, *Directeur Boekhouder.*

Verkoop bij geregtelijke uitwinning van Onroerende Goederen.

TEN verzoeke van TRIJNTJE JANS BROUWER, Weduwe *Folkert Ruurds Visser*, zonder beroep te Lemmer, voor de helft, en JELETTA FOLKERTS VISSER, ongehuwd, mede zonder bepaald beroep aldaar woonachtig, in hoedanigheid van eenige erfgename van haren wijlen Vader *Folkert Ruurds Visser*, in leven woonachtig te Lemmer, voor de wederhelft, ten dezen woonplaats gekozen hebbende ten Kantore van Mr. HARMEN HIDDINGA, Procureur bij de Arrondissements Regtbank te Sneek, wonende aldaar, en als zoodanig door de Executanten voornoemd gesteld, om den verkoop bij geregtelijke uitwinning van na te melden onroerende Goederen, in hunnen naam, ter teregtzitting van de Arrondissements Regtbank te vervolgen. — En ten laste van *Sietze Hendriks Hergarden*, Kastelein te Lemmer, *Sake Keimpes Molenaar*, Schipper aldaar, *Leopold Hendriks Hergarden*, wonende aan de Nieuwebrug onder het behoor van den dorpe Terband, zoo voor zich als in hoedanigheid van Voogd over de minderjarige nagelatene Kinderen van wijlen *Elisabeth Hendriks Hergarden*, in leven Huisvrouw van *Keipe Sakes Molenaar*, en door deze bij haar in echte verwekt, met namen *Tjitske* en *Jantje*, benevens *Froukjen Keimpes Molenaar*, meerderjarige Dienstmeid te Zaandam.

Zal ter teregtzitting der Arrondissements Regtbank te Sneek, van Woensdag den zevenden Augustus 1800 vier en veertig, des voormiddags, ten half elf ure, worden overgegaan tot den verkoop bij geregtelijke uitwinning en toewijzing aan de meestbiedenden of hoogst afmijnenden van de volgende onroerende goederen, allen staande en gelegen te Lemmer, en op den perceelsgewijzen Kadastralen Legger dier Gemeente, bekend in sectie A, op nos. 475, 476, 541 en 542, en wel:

Ten eersten. No. 475, als HUIS en ERF, naar eene inhoudsgrootte van een roede en zes en twintig el.
Ten tweeden. No. 476, als HUIS, groot vijf en veertig el.
Ten derden. No. 541, als HUIS, groot vijf en twintig el, — en.
Ten vierden. No. 542, als HUIS, groot dertig el.

Mr. H. HIDDINGA, *Procureur.*

Verkoop van een Vaartuig.

DE Notaris G. BAKKER, in de Schrans onder Huizum, zal, op Donderdag den 11 Julij 1844, des namiddags ten 6 ure, ten huize van den Kastelein *Brouwer*, aan het Vliet bij Leeuwarden, provisioneel verkoopen:

Een overdekt, zoo goed als nieuw SCHUITESCHIP, genaamd *de Goede Verwachting*, groot volgens Meetbrief 24 ton (8 Lasten), met deszelfs Inventaris, zoodanig bevaren wordende door *H. J. van der Veen*, en liggende aan den Grachtswal *voor* het Gasthuis te Leeuwarden; dadelijk *na* den palmslag te aanvaarden en dagelijks te bezigtigen.

BOELGOED.

MR. F. H. VAN BEIJMA THOE KINGMA, Procureur te Heerenveen, gedenkt ten overstaan van een bevoegd Beambte, op Donderdag den 11 Julij 1844, des morgens ten tien ure, *tegen gereed geld*, ten huize van *Harmien Vorrink*, Grofsmid en Wagenmaker te Oudeschoot, te verkoopen:

Eene compleete SMIDS- en WAGENMAKERS-INBOEDEL, bestaande uit een Blaasbalg, Aanbeeld, ijzeren en houten Schroeven, een Draaibank met toebehooren, Smids-Hamers, Beitels, Tangen, Zagen en alle verdere Smids- en Wagenmakers Gereedschappen, benevens eenig Wagenmakershout, eenige IJzer, gemaakt IJzerwerk en al hetgeen verder ter verkoop zal worden aangeboden.

DE Deurwaarder STELLINGWERFF, te Sneek, zal, op Donderdag den 18 Julij 1844, 's voormiddags ten 10 ure, bij *Rients Prins*, Mr. Timmerman op het Grootzand te Sneek, bij boelgoed, tegen gereed geld, verkoopen:

Eene partij AFBRAAK, bestaande in onderscheidene Huisbalken, Ribben, Juffers, Hek- en Stekpalen, Latten, Kozijns met Deuren en Ramen, Moppen en Vloersteenen, staande en liggende Platen, en hetgeen meer ten dage van verkoop te voorschijn zal worden gebragt.

Uit de hand te koop of te huur:

EEN HUIS met grooten TUIN en KOEPEL en eene in volle werking zijnde GRUTTERIJ, met twee Eesten en twee paar Maalsteenen, staande en gelegen te Leeuwarden. Nader onderrigt letter M, no. 74 aldaar. Brieven franco.

Door verandering van Woonplaats,

BRengt de Ondergeteekende ter kennis van het geëerd Publiek en van alle zijne geëerde begunstigers, zoo wel Stad- als Landgenooten, dat hij van *Oosterwierum* naar *Sneek* is vertrokken, en nu woonachtig is even buiten de voormalige Noorderpoort, en dat hij daar van voornemen is het vak van WAGENMAKER, KASTELEIN en STALHOUDER uit te oefenen. Belovende zich vriendelijk in ieders gunst en recommandatie; belovende eene prompte en civiele behandeling. Hij is nog voorzien van *NIEUWE RIJTUIGEN*, tegen eene civielen prijs.

W. M. DE BOER.

MEjufvrouw W. KÖLLER, geb. ROSENBERG, in de Weerdt, op den hoek van de Bagijnestraat, alhier, heeft de eer het fatzoenlijk publiek te berigten, dat zij van nu af aan voornemens is, ten haren huize, onderwijs te geven aan jonge Meisjes, in Tapisserie en andere vrouwelijke handwerken, des voormiddags van 10 tot 12 en des namiddags van 4 tot 6 uren. Zij vertrouwt genoegzaam in deze vakken bij de Dames bekend te zijn om op eene goede uitkomst te durven hopen; blijvende wijders met hare affaire op den zelfden voet continueren.

BRANDON & COMP.,

uitgepakt in den Wijnberg te Leeuwarden, berigten dat hun vertrek bepaald is op DONDERDAG DEN 11 JULIJ 1844, en dat zij de voorhanden zijnde PARASOLS en verdere ZOMER-ARTIKELEN, door het vergevorderde saizoen, tot zeer lage prijzen zullen verkoopen.

MEjufvr. ANNA LANSDORP, geb. SCHOLTE, van *Amsterdam*, heeft de eer de Dames te berigten, dat zij aanstaanden Dingsdag den 9 dezer alhier zal arriveren met een assortiment van HOEDEN, MUTSEN, PELERINES, CHEMISETTEN, MANTELETS, ZIJDEN STOFFEN voor Japonnen, HANDSCHOENEN, SCHOENEN en alles wat tot het vak van Mode behoort. Zal logeren ten huize van W. FEENSTRA, op het Heerenwaltje, bij het Stadshuis.

De Heer J. LEDGWOOD,

GEboren te *Glasgow* in *Schotland*, zonder armen en met slechts één been geboren, berigt het geëerd Publiek, dat hij voornemens is gedurende de aanstaande Kermis zijne wondervolle werkzaamheden ter bezigtiging te stellen.

Deze bewonderenswaardige Man verrigt alle de werkzaamheden met zijne ééne voet, die een welgemaakt mensch eigen zijn, met eene juistheid dat het den aanschouwer doet verbaasd staan. Zijne wellevende houding en manieren, de netheid waarmede hij alles doet en werkt, zal hem zekerlijk tot de meeste aanbeveling bij het beschaafde Publiek verstrekken.

De vertoonplaats zal nader door advertentie, en aanplakbilletten worden bekend gemaakt.

LET WEL OP.

AAn het geëerd Publiek in de provincie *Vriesland* wordt bij deze bekend gemaakt, dat men verwacht een WONDERPAARD, hetwelk door deszelfs buitengewoon sierlijken bouw en voor dezen nimmer geziene schoone kleur en teekening, zeker de aandacht van elken kenner en liefhebber zal boeijen. De Eigenaar zal hetzelve ter bezigtiging stellen op *Woensdag den 10 Julij e. k.*, bij den Kastelein R. M. VENNEMA, voor de Aalsumerpoort te *Dockum*, en op *Vrijdag den 12 Julij* daaraanvolgende bij BAARDA, in het Logement de Phoenix, in de Sint Jacobstraat te *Leeuwarden*.

Leeuwarden, den 8 Julij 1844.

B. BOEKHOFF.

ALs eerste hypotheek wordt gevraagd eene som van 2000 Gulden, tegen eene rente van vier procent op Weid- en Bouwland. Adres met franco brieven onder letter Z, bij den Boekhandelaar J. K. ZEEHUIZEN, in de Kleine Hoogstraat, te Leeuwarden.

HARDDRAVERIJ.

DE gewone Jaarlijksche Harddraverij te Winschoten zal plaats hebben op Maandag den 22 Julij 1844.

Prijs: *Eene bij uitstek fraai bewerkte ZILVEREN KOFFIJVAAS.*
Premie: *Een dito DITO TABAKSKOMFOOR.*

De keuring der Paarden des morgens ten elf ure, ten huize van den Logementhouder F. H. WISSEMAN, en de Rijding des namiddags precies ten twee ure.

Alle Paarden ten genoegen der Keurmeesters zullen worden toegelaten.

LET WEL.

EEn Commissionair, voor een Wijn- en Likeurhandel reizende, hetwelk hem geen genoegzaam bestaan verschaft, wenschte gaarne voor een gegoed huis Commissiën op te nemen in het Kruideniersvak, tegen een zeer matig salaris.

Bovengenoemde niet onkundig in dat vak, zou tevens in staat zijn goede relatien te kunnen aanbrengen, om dat hij bij vele gegoede menschen zoo wel bekend is, die uit belangstelling in zijn persoon hem gaarne zouden willen begunstigen.

PS. Nemende reiskosten voor eigen rekening.

Reflecterenden gelieven zich te adresseren bij Mejufvrouw de Weduwe L. ZEVERIJN, in het Logement *Friso*, te Harlingen.

VERMIST:

EEn BRIEF met ingesloten Bankbriefje no. 12, dd. 7 April 1841; zijnde den 12 Junij ll. per post verzonden van de Lemmer naar het Hoogezand, aan het adres van den Heer *H. S. Calkema.*

Daarom wordt een ieder verzocht dat Bankbriefje niet in betaling of verwisseling aan te nemen, doch aan te houden en daarvan kennis te geven aan het naaste Postkantoor of publieke Autoriteit.

Lemmer, den 3 Julij 1844.

JOHS. BRANDSMA & COMP.

** TWENTHE.

DE Boekhandelaar J. M. VAN 'T HAAFF, te *'s Gravenhage*, zal binnen weinige dagen verzenden Prospectussen en Inteekenlijsten op een Bundel POëZIJ en PROZA van gemengden inhoud, bijeengebragt door eenige der geachtste Letterkundigen van ons Vaderland, uit te geven geheel ten voordeele van de Noodlijdenden te TWENTHE C. A.

DOor C. VAN DER POST Jr., Boekh. te *Utrecht*, is uitgegeven:

CANSTATT, handb. der Geneesk. Kliniek 1 Dl. en 3de Dl 1, 2 en 3de afl. . . . . *f* 13,50.
Dit werk bevat de nieuwste ontdekkingen in de Geneeskunde.

Dr. F. WÖHLER, Schets der bewerktuigde Scheikunde, naar de laatste Hoogduitsche uitgave, met bijvoegsels en aanmerkingen door P. J. KIPP. à *f* 1,25.
Dr. C. G. LEHMANN, Scheikundig Zakboek, naar het Hoogd. door N. W. DE VOOGT, onbewerktuigde en bewerktuigde Scheikunde. 2 Dln. . *f* 3,60.
Dr. DU MENIL, handb. voor beoefenaren der *Analijtische Scheikunde.* - 1,00.
A. MOLL, Leerboek der Geregtelijke Geneeskunde, 3 Deelen. . . - 16,90.

Vroeger te bekomen à *f* 21,80. Thans à *f* 8,80.

E. VON SIEBOLD, handboek over de kennis en genezing der ziekten van het vrouwelijk geslacht, *uit het Hoogd. door* G. J. VAN EPEN. 4 Dln.
Prof. H. J. ROIJAARDS, Geschiedenis der invoering en vestiging van het Christendom in Nederland. Derde vermeerderde uitgave. . . . . à *f* 3,90.
KARL STEIGER, Christen- en Wereldzin tevens Christelijke Wekker, uit het Hoogd. vrij bewerkt door F. J. DOMELA NIEUWENHUIS. Tweede druk. *f* 1,50.

Met de prijs zoo uiterst laag te stellen van *f* 1,50 voor 286 pagina's druks, is hiermede aan den wensch van menige *Recensent* en *Godsdienstvriend* voldaan.

DOor de Boekhandelaren VAN DORP EN HERINGA, te *Utrecht*; is uitgegeven en alom verzonden:

NEDERLANDSCH TIJDSCHRIFT
VOOR VERLOSKUNDE, ZIEKTEN DER VROUWEN EN DER KLEINE-KINDEREN;

door H. J. BROERS, Med. et Art. Obst. Doct. te Utrecht, onder medewerking van verschillende Kunstgenooten. 1ste Jaarg., 1ste Stuk . . . . *f* 1,05.

GESCHIEDENIS DER *HERVORMING* IN DUITSCHLAND;

volgens de oudste en de nieuwste bronnen wetenschappelijk bewerkt door D. CH. GOTTHOLD NEUDECKER, uit het Hoogduitsch vertaald door J. P. DE KEIJZER, Kandidaat tot de H. Dienst. Eerste Stuk . . . . . . *f* 2,30.

»Door de uitgave van dit Werk heeft Dr. *Neudecker* aan eene wezenlijke behoefte van den tijd voldaan. Zoo als men het van iemand verwachten kon, »die in de gelegenheid geweest is, achter de gordijn, welke nog voor vele gedeelten der Hervormingsgeschiedenis hangt, te gluren, levert hij in dit Werk »zeer vele verrassende opheldering en nieuwe resultaten. Kennis en gebruik »van bronnen, zelfstandig oordeel, een streven naar inwendige eenheid en on»partijdigheid stralen overal door."

Met deze woorden is de Duitsche uitgave in een onzer letterkundige bladen aangekondigd. Wij gelooven dan ook dat deze vertaling onzen landgenooten welkom wezen zal.

Met nog twee Stukken die weldra volgen zal dit Werk compleet zijn. Aan het slot zal eene tijdrekenkundige Tabel gevoegd worden, welke in de oorspronkelijke uitgave gemist wordt.

BUSCH, *GESCHIEDENIS DER CHRISTELIJKE KERK;* bijzonder ter beoefening voor Cathechisatien en huisselijk onderwijs geschikt. . . *f* 1,50.
DE GERANDO, het bezoeken der Armen in hunne woningen. . . 15 Ct.

BIj S. E. VAN NOOTEN, te Schoonhoven, is op heden van de pers gekomen en verzonden:

HET BELEG EN DE VERDEDIGING VAN HAARLEM

in 1572 — 73, 3 deelen met vignet en 3 fraaije uitslaande platen tijdens het beleg geteekend, als ook met de handteekeningen van *Kenau Simons Hasselaar* en anderen. Prijs *f* 11,20.

Boeijend als Roman, is dit werk tevens allerbelangrijkst wegens de hooge geschiedkundige waarde. De Recensent van de *Gids* en het *Letterblad* heeft er dan ook billijke hulde aan doen wedervaren. Haarlems helden en heldinnen vertoonen zich in al hunne grootheid voor onzen geest, en niet alleen de afstammelingen van *Ripperda*, maar heel *Groningen* en *Vriesland* mogen trotsch zijn, op de welverdiende hulde aan hunnen grooten Voorzaat en Landgenoot toegebragt.

TER LEEUWARDER COURANTDRUKKERIJ.

§ 8. *Broodzetting en Maalloon.*

Bij ons verslag van het vorige jaar deelden wij UEd. Groot Achtb. met betrekking tot deze belangrijke aangelegenheid, onder anderen, mede, dat wij ons, ten gevolge en naar aanleiding van eene daaromtrent met de Plaatselijke Besturen dezer Provincie gehoudene correspondentie, bezig hielden met het vervaardigen van een ontwerp der grondslagen en der daarop rustende tarieven, waarnaar de regeling der broodzetting, bij vervolg, door de Plaatselijke Besturen, over de geheele Provincie, op eenen eenparigen voet zoude kunnen geschieden.

Dat ontwerp gereed zijnde, hebben wij hetzelve aan alle de Plaatselijke Besturen toegezonden, met bijvoeging der noodige toelichtingen, waartoe betrekkelijk is geweest onze Resolutie van den 4 Augustus 1843, no. $^{4}/_{53}$, zijnde de sedert jaren bestaande en door de ondervinding als goed erkende tarieven hoofdzakelijk behouden gebleven, met die uitbreiding evenwel, dat daarbij aan de zetting zijn onderworpen geworden het *zwitsersch brood*, het *langwerpige fijne tarwenbrood*, het *langwerpige fijne fransch brood* en de *fransch broodjes*, bij vijf- of zestallen verkocht wordende, — broodsoorten die tot nog toe niet onder de zetting waren begrepen, doch waarvan de noodzakelijkheid door velen was betoogd, om dat die broodsoorten in verschillende Gemeenten tot een voornaam en dagelijksch voedsel der ingezetenen dienden, en waardoor derhalve het onder de zetting brengen derzelven ook geheel overeenkwam met de bepalingen van Zijner Majesteits besluit van den 15 April 1843, (Staatsblad, no. 13) houdende nadere algemeene bepalingen nopens den verkoop van het brood en het werk der broodzetting.

De uitslag der overwegingen van de Plaatselijke Besturen was zoodanig, dat het werk der broodzetting over de geheele Provincie konde worden geregeld overeenkomstig de beschouwingen en het gevoelen dezer Vergadering, in hare evengemelde Resolutie ontwikkeld, en op de tarieven daarbij voorgedragen.

Dientengevolge hebben wij die aangelegenheid nader behandeld bij onze Resolutie van den 9 November 1843. no. $^{18}/_{53}$, en wijders aan de Plaatselijke Besturen doen kennen ons gevoelen omtrent hetgeen in acht zoude behooren te worden genomen, om de zaak in werking te brengen, in verband tot het aangehaalde Koninklijk besluit; waartoe wij het onder anderen noodzakelijk hebben geacht, dat er Plaatselijke Verordeningen wierden vastgesteld, waarin de vereischte bepalingen voorkwamen omtrent de meelsoorten en andere bestanddeelen, waaruit de soorten van brood, welke tot voornaamst en dagelijksch voedsel voor de ingezetenen dienen, moeten bestaan, alsmede nopens het gewigt en den prijs, waartegen die broodsoorten, voor zoo veel dezelve ter verkoop bestemd zijn, in de Gemeente mogen worden gebakken en verkocht.

Na dit ons genomen besluit zijn er reeds in zeer vele Gemeenten dezer Provincie Plaatselijke verordeningen omtrent het werk der broodzetting vastgesteld en in werking gebragt; in sommige heeft zulks tot nog toe niet plaats gehad.

Bij dit onderwerp deelden wij UEd. Groot Achtb. ten vorigen jare ook mede, dat sommige bakkers zich schuldig maken aan kwade practijken, door namelijk tegen minderen prijs Roggebrood van minder goede hoedanigheid te verkoopen, — dat wij doordrongen waren van het belang, hetwelk er in gelegen was om zulks te keer te gaan, hoe moeijelijk het ook mogt zijn om eene voldoende keuring in te stellen, zoodanig dat in de meeste gevallen de vermenging van het brood met meer zemelen, dan van het graan, waarvan het gebakken is, afkomstigd zijn, kan worden ontdekt en aangewezen; — doch dat wij trachten zouden om, door deskundigen voortgelicht, de meest geschikte middelen aan te wenden om het voorgestelde doel te bereiken.

Destijds hebben wij evenwel daarin niet naar ons oogmerk kunnen slagen, omdat het aangegeven middel, ter ontdekking of er, en zoo ja, hoeveel *vreemde*, tot de zuivere rogge, waaruit het Roggebrood behoort gebakken te worden, *niet behoorende* zemelen, in hetzelve zijn vervat, ons voorkwam in de uitvoering te veel moeijelijkheden en bezwaren te zullen opleveren, dan dat het in dagelijksche toepassing zoude kunnen worden gebragt en daarnaar algemeen de keuring van het Roggebrood zoude kunnen worden ingerigt.

Het vervalschen van het Roggebrood met zemelen echter tot vele klagten aanleiding gevende, hebben wij naar andere middelen, om dit meer en meer toenemende kwaad, zoo veel mogelijk, te keer te gaan, omgezien, zoo wel in het belang der verbruikers, als ook in dat der financien van de Gemeenten; dewijl door die kwade practijken brood van slechte hoedanigheid wordt geleverd, maar ook bovendien de Gemeentelijke Belasting op het gemaal wordt ontdoken.

Dit bragt ons tot het denkbeeld om, bij onze Resolutie van den 9 November 1843, no. $^{19}/_{111}$, de Plaatselijke Besturen in overweging te geven, ten einde, ter wegneming, zoo veel doenlijk, van het bedoelde kwaad, in hunne respective gemeenten tot het heffen eener Plaatselijke belasting op den invoer van zemelen over te gaan.

De daarop ingekomen antwoorden hebben ons doen zien, dat verschillende Plaatselijke Besturen wel gezind waren om zoodanige Plaatselijke belasting in hunne Gemeenten in te voeren, doch dat ook onderscheidene derzelven vermeend hebben daartoe niet te moeten besluiten, terwijl anderen verklaard hebben daartoe wel te willen overgaan, mits die belasting in alle Gemeenten der Provincie wierd daargesteld.

Intusschen heeft zich de omstandigheid opgedaan, dat door *Jan Ruurds Kuipers*, Mr. Bakker, te *Leeuwarden*, een vereenvoudigd middel is uitgevonden om de hoedanigheid van het Roggebrood te onderzoeken, waarvoor aan denzelven door den Koning een octrooi voor den tijd van *tien* jaren is verleend.

Dit middel, volgens de bij deskundigen verkregene inlichtingen, geschikt zijnde om in toepassing te worden gebragt en daarnaar de keuring van het Roggebrood algemeen in te rigten, vermits daardoor op eene doelmatige wijze de vervalsching met zemelen kan worden aangeduid, hebben wij alle de Plaatselijke Besturen in overweging gegeven om de boven bedoelde wijze van keuring van het Roggebrood in hunne Gemeenten in te voeren en zich tot dat einde met genoemden bakker in betrekking te stellen.

Te eerder zijn wij daartoe overgegaan, omdat het bewuste middel van keuring, indien het aan het oogmerk voldoet, veel geschikter en doelmatiger is, om de vervalsching van het Roggebrood, door vermenging met *vreemde* zemelen, te keer te gaan, dan het heffen eener Plaatselijke belasting op den invoer van zemelen, aan welke onafscheidelijk verbonden zouden zijn de bezwaren en moeijelijkheden aan elke Plaatselijke belasting op een consumtif middel eigen; terwijl het buitendien nog onzeker zoude wezen of door het invoeren van dusdanige belasting het doel voldoende zoude kunnen worden bereikt.

In afwachting van de mededeelingen, welke bij ons van de onderscheidene Plaatselijke Besturen, op onze daartoe betrekkelijke Resolutie van den 30 Mei dezes jaars, No 12, zullen inkomen, hebben wij de overwegingen nopens het invoeren eener Plaatselijke belasting op de zemelen aangehouden, daar het vermelde uitgevonden middel van keuring aanleiding kan geven om het doel der gezegde belasting geheel te doen wegvallen.

Wij hopen dat het bewuste middel van keuring aan het oogmerk zal kunnen beantwoorden, en daardoor paal en perk zal mogen worden gesteld aan de vervalsching van het Roggebrood, welke door sommigen in eene groote mate geschiedt. Hierdoor zoude eene zeer wenschelijke zaak zijn tot stand gebragt, in het belang van ingezetenen en Gemeenten.

In de maalloonen zijn, sedert ons verslag van het vorige jaar, voor zoo verre ons bekend, geene veranderingen voorgevallen.

§ 9. *Prijzen der levensmiddelen.*

Ten aanzien van dit onderwerp valt aan te merken, dat de levensmiddelen, over het algemeen, niet duur zijn geweest en dat zelfs sommige artikelen voor goedkoope prijzen hebben kunnen worden gekocht.

§ 10. *Kultuur van woeste gronden.*

Hoewel hier en daar in deze Provincie eenige Woeste gronden worden ontgonnen, zoo wordt deze aangelegenheid echter niet in die mate behartigd, als het belang der zake wel schijnt te vorderen.

Er zijn nog vele Woeste gronden in dit Gewest aanwezig, die voor den landbouw dienstbaar en geschikt zouden kunnen worden gemaakt, en alzoo in vruchtgevende velden zouden kunnen worden herschapen.

Groot belang is daarin, naar ons inzien, gelegen, zoowel om de voordeelen te genieten, welken de met overleg gedreven landbouw kan opleveren, als om daardoor aan meerdere menschen de gelegenheid te geven, om zich van woning en het noodige levensonderhoud te voorzien; eene omstandigheid, die, bij het steeds aanwinnen der bevolking, alle overweging verdient.

Het ware derhalve wel te wenschen, dat de ontginningen van de Woeste gronden in deze Provincie op eene meer uitgebreide schaal wierden aangevangen en voortgezet, ten einde daarvan, uit de vermelde oogpunten, dat nut te erlangen, hetwelk daaruit te trekken is.

§ 11. *Verveeningen.*

Met betrekking tot dit onderwerp hebben wij UEd. Groot Achtb. bij het verslag van dit jaar geene belangrijke bijzonderheden mede te deelen.

De ontworpene Reglementen op de bepoldering, verveening en droogmaking der veengronden, gelegen onder de Dorpen *Oosterzee* en *Echten*, in de Grietenij *Lemsterland*, en onder de Dorpen *Spanga* enz., ten westen der Helomavaart, in de Grietenij *Weststellingwerf*, zijn nog in behandeling.

Voor zoo veel van ons afhankelijk, zullen wij evenwel de [illegible] der Reglementen bespoedigen, ten einde dezelven in werking zullen kunnen worden gebragt.

Wat betreft het 6de en 7de Veendistrict, gelegen in de Grietenijen *Opsterland* en *Ængwirden*, zoo bestaat er vooruitzigt, dat nog in dit jaar, of in het volgende, met de inpolderingswerken enz. een aanvang zal kunnen worden [illegible].

Bij de wet van den 9 October 1841, (Staatsblad, no. 42) betrekkelijk [illegible] magt der Hooge en andere Heemraadschappen, Dijk- en Polderbesturen enz bepalingen vastgesteld zijnde omtrent het, bij parate executie, innen van omslagen enz. en nopens de vervolging ter betaling van boeten enz. en bij het laatste Artikel van die Wet voorgeschreven zijnde, dat alle vroegere wetten en bepalingen, voor zoo ver die met de tegenwoordige Wet strijdig mogten zijn, worden gehouden voor afgeschaft, hebben wij de aandacht der betrokkene Veenpolderbesturen op de bedoelde bepalingen der aangehaalde Wet gevestigd, ten einde te zorgen dat de uitvoering der betrekkelijke Artikelen van de respective Reglementen, die in strijd zijn met de bewuste wetsbepalingen, geschiede overeenkomstig met- en onder inachtneming van de bepalingen dier Wet, ter voorkoming van de moeijelijkheden en bezwaren, welke uit eene andere wijze van handelen zoude kunnen voortvloeijen; waarbij wij tevens die Besturen hebben aangeschreven, om de daarbij belanghebbenden daarmede, op de meest geschikte wijze, bekend te maken.

Overigens worden, voor zoo ver ons bekend, de verordeningen, die op het stuk der verveeningen bestaan, over het algemeen, voldoende nageleefd; terwijl alle de verveenings-rekeningen, voor zoo verre bij ons ingekomen, zijn gearresteerd.

Eindelijk willen wij UEd. Groot Achtb. ter dezer plaatse nog kennelijk maken, dat wij het door UEd. Groot Achtb., bij Resolutie van den 1 Augustus 1843, No. 3. aan ons, ten fine van behandeling, gerenvoijeerde request van *G. O. Veenstra, O. L. Veenstra* en *D. G. Wijndels*, eigenaren van klijnlanden onder het behoor van den Dorpe *Ter Idzerd*, Grietenij *Weststellingwerf*, daarbij, onder anderen, verzoekende dat hun mogt worden verleend octrooi in forma enz.; bij onze Resolutie van den 19 October 1843. no $^{8}/_{156}$; hebben gesteld in handen van het Grietenij Bestuur van *Weststellingwerf*, om ons nopens dat verzoek te dienen van berigt, consideratien en advies, in verband met onze Resolutie van den 6 Augustus 1840, No. $^{25}/_{256}$, waarbij de onderhavige verveening een onderwerp van behandeling had uitgemaakt, doch aan den inhoud waarvan, door Hun Edel Achtb., voor zoo veel ons bekend, tot dus ver geen gevolg was gegeven; - dat daarop betreffende die aangelegenheid bij ons is ontvangen een uitgebreid rapport van het Grietenij Bestuur van *Weststellingwerf*, gedagteekend den 28 Mei 1844 met No. $^{299}/_{598}$; — en dat dit rapport, met de daarbij behoorende stukken, bij onze Resolutie van den 6 Junij aanvolgende, no. 38, is gesteld in handen van den Heer Hoofd-Ingenieur van den Waterstaat in deze Provincie, ten einde met het gevoelen van dien Ambtenaar, met opzigt tot de bewuste aangelegenheid, te worden bekend gemaakt, wiens rapport wij nog zijn inwachtende.

§ 12. *Kerkelijke Zaken.*

Het getal der afgescheidene Christelijke Gemeenten is, sedert ons vorig verslag, in deze Provincie met *eene* vermeerderd.

Tot leden van het Provinciaal Collegie van Toezigt op de Administratie der Kerkelijke fondsen enz. bij de Hervormde Gemeenten in dit Gewest zijn, bij Zijner Majesteits besluit van den 10 Januarij 1844, no. 18, ter vervulling der vacaturen met den 1 Januarij van dit jaar ontstaan, op nieuw benoemd de Heeren *R. H. S. G. Juckema van Burmania* Baron *Rengers* en Mr. *J. Schik*.

Bij Zijner Majesteits besluit van den 25 Augustus 1843, no. 55, is opgeheven de Combinatie der Hervormde Gemeente van *Eernewoude*, met die van *Garijp* en *Suameer*, zoodat de eerstgenoemde Gemeente thans van eenen Hulpprediker is voorzien, in afwachting van de finale schikking omtrent het aan *Eernewoude* uit te keeren aandeel in de Pastoriegoederen, aan gezegde gecombineerd geweest zijnde Gemeenten toebehoorende.

Zoodra die aangelegenheid zal zijn geregeld en te *Eernewoude* in de stichting van eene voegzame Pastorie, buiten bezwaar van 's Rijks Schatkist, zal zijn voorzien, zal aan die Gemeente een eigen Predikant worden toegekend.

Bij besluit des Konings van den 2 Februarij 1844, no. 86, is aan de Kerkeraden der gecombineerde Hervormde Gemeenten van *Ackrum* en *Terhorne* toegezegd, dat de Combinatie tusschen de beide Gemeenten opgeheven, en de Gemeente van *Terhorne* van een eigen uit 's Rijks Schatkist bezoldigden Predikant voorzien zal worden, wanneer zij, zonder eenig bezwaar voor den Lande, zal hebben gezorgd voor de stichting van eene voegzame Predikantswoning.

Het laat zich verwachten dat eerlang die zaak bepaaldelijk zal zijn geregeld.

Te *Terwispel*, in de Grietenij *Opsterland*, en *Goënga*, in de Grietenij *Wijmbritseradeel*, zijn scheidingen tot stand gekomen tusschen de Kerkvoogdij en Dorps-bezittingen, welke door ons, na ingewonnen advies van het Provinciaal Collegie van Toezigt op de Administratie der Kerkelijke fondsen enz. bij de Hervormde Gemeenten in *Vriesland*, zijn goedgekeurd.

Te *Heerenveen* zal aan het Kerkgebouw der Hervormden eene belangrijke vergrooting worden aangebragt, waartoe uit 's Rijks kas eene subsidie is verleend van *f* 6000,00.

Aan de Waterlandsche Doopsgezinde Gemeente te *Nes* op *Ameland* is uit 's Rijks kas eene subsidie toegekend van *f* 700,00, tot herstelling van haar Kerkgebouw.

Te *IJlst* is, om bijzondere redenen, het tractement van den Predikant bij de Hervormde Gemeente uit 's Rijks kas met *f* 50 's jaars verhoogd; terwijl aan de Predikanten bij de Hervormde Gemeenten te *Holwerd*, *Sloten* en *Weidum* over 1843 personele toelagen zijn verleend.

Het tractement der beide Predikanten bij de Hervormden te *Bolsward* is voor ieder met *f* 100,00 's jaars uit de beneficiale goederen aldaar verhoogd, en zulks zoo lang de opkomsten dier goederen tot de bestrijding der noodige uitgaven voldoende zullen zijn.

Voor zoo verre ons bekend worden of zijn reeds aan de Predikantswoningen bij de Hervormde Gemeenten te *Oosterwolde* en te *Kollum* zeer belangrijke herstellingen aangebragt.

In de Grietenij *Ængwirden* zal het Kerkgebouw der Hervormden te *Tjalleberd* worden vergroot, waarvan de aanbesteding eerlang zal plaats hebben.

Te *Leeuwarden* heeft de *Groote Kerk* der Hervormden eene zeer belangrijke herstelling ondergaan, en is dezelve tevens van binnen zeer verfraaid.

Thans is men aldaar bezig met ook eene belangrijke herstelling aan de *Galileër Kerk* aan te brengen; terwijl mede het voornemen bestaat om de *Wester Kerk* aanmerkelijk te vertimmeren.

Hierdoor zal in eene wezenlijke, en reeds sedert jaren noodzakelijke, behoefte worden voorzien.

§ 13. *Staat der Brandbluschmiddelen.*

Ten aanzien van dit onderwerp hebben wij geene bijzonderheden mede te deelen.

In den staat der brandbluschmiddelen is sedert ons verslag van het vorige jaar weinige verandering voorgevallen. In enkele Gemeenten zijn nieuwe brandbluschmiddelen aangeschaft, terwijl in andere vernieuwingen en herstellingen aan de bestaande zijn aangebragt; wordende in het algemeen voor het onderhoud dier middelen, voor zoo verre ons bekend, voldoende zorg gedragen.

Bovendien hebben wij redenen om het daarvoor te houden, dat de bestaande verordeningen nopens het blusschen van brand enz. behoorlijk worden nageleefd, en dat de Plaatselijke Besturen, over het algemeen, en zoo veel de omstandigheden zulks toelaten, deze aangelegenheid ter harte nemen.

Bij gelegenheid van meer dan eenen brand, welke er in den vorigen zomer en in het najaar hebben plaats gehad, zoo ten gevolge van het broeijen van hooi, als ten gevolge van onweder, is het nut der brandbluschmiddelen gebleken, en zouden er, bij het niet bestaan derzelven, vele verliezen zijn geleden, die nu nog, door tijdig aangebragte hulp, gelukkig hebben kunnen worden voorgekomen.

Hier en daar heeft het broeijen van hooi nog al belangrijke branden veroorzaakt, waardoor aanzienlijke schaden zijn geleden. Ten gevolge van het in den avond van den 18 October des vorigen jaars, vooral in het westelijke en noordwestelijke gedeelte dezer Provincie, gewoed hebbende onweder, zijn onder *Sint Jacobi Parochie* twee groote boeren schuren, met hooi en granen gevuld, totaal afgebrand, hebbende men de woonhuizen door de aangebragte hulp met veel moeite behouden; terwijl in dien zelfden avond, insgelijks door het onweder, te *Pietersbierum*, eene boereschuur, met hooi en granen gevuld, geheel is afgebrand, waarvan men ook de woonhuizinge nog heeft kunnen bewaren, en aldaar mede de Kerk der Hervormden, met den toren en alles wat zich in de Kerk bevond, waaronder een voor weinige jaren nieuw gemaakt orgel, in weinige uren door het vuur wierd verteerd, zijnde gelukkig, door de aangebragte hulp, de welberaamde maatregelen en andere gunstige omstandigheden, de zich in de nabijheid der Kerk bevindende huizen, de kom van het dorp uitmakende, gespaard gebleven.

Vele schaden zijn hierdoor te weeg gebragt, hoewel verschillende der verbrande voorwerpen tegen brandschade waren verzekerd. Gelukkig heeft men evenwel bij geene der plaats gehad hebbende branden menschenlevens te betreuren gehad.

§ 14. *Begraafplaatsen.*

Even als in ons verslag van het vorige jaar kunnen wij ook thans mededeelen, dat, voor zoo verre zulks ons is bekend, de verordeningen nopens de begraafplaatsen naar behooren worden nageleefd, en dat zich met betrekking tot die aangelegenheid geene bezwaren schijnen op te doen.

§ 15. *Maten en Gewigten.*

Uit de bij ons ontvangen rapporten is gebleken, dat de bepalingen omtrent de Maten en Gewigten, over het algemeen, naar behooren worden nageleefd; terwijl de ondervinding leert, dat de bemoeijingen der Plaatselijke Besturen daarop een gunstigen invloed kunnen uitoefenen.

Ook in het afgeloopen jaar heeft de herijk der Maten en Gewigten geregeld plaats gehad, en de deswege bij ons ingekomen verslagen van de Arrondissements ijkers, hebben geene omstandigheden of bijzonderheden opgeleverd, die ons aanleiding zouden hebben kunnen geven tot het nemen van eenigen maatregel dienaangaande.

Reeds in den jare 1839 is evenwel de nuttigheid en noodzakelijkheid gevoeld van een toezigt op de balansen bij den handel in gebruik, en zijn daaromtrent beschouwingen aan Zijne Excellentie den Heer Minister van Binnenlandsche Zaken medegedeeld.

Het belang van de verificatie der balansen meer en meer gevoeld wordende, en eene naauwkeurige surveillance op het gewigt, zonder zich insgelijks te verzekeren, dat de balansen, door de Handelaren enz, gebruikt wordende, aan de vereischten van goede en deugdzame balansen voldoen, niet genoegzaam zijnde ter bereiking van het nuttige oogmerk, daarmede bedoeld, hebben wij ons, ter bevordering dezer aangelegenheid, nader aan Zijne Excellentie den Heer Minister van Binnenlandsche Zaken gewend, ten einde de noodige maatregelen mogen worden beraamd om, even als de gewigten, ook de balansen aan een geregeld en naauwkeurig toezigt te onderwerpen.

Sedert ons vorig verslag is ons door de Algemeene Rekenkamer toegezonden een afschrift harer resolutie van den 8 Julij 1843, waarbij is opgenomen en gesloten de rekening van den Arrondissements ijker te *Leeuwarden*, over den jare 1842; hebbende dezelve over dat jaar genoten het maximum der belooning, volgens art. 1 van Zijner Majesteits besluit, van den 7 April 1828, bedragende *f* 1,200,00.

Van de opneming der rekening van den Arrondissements ijker te *Sneek*, over den jare 1842, is bij ons nog geene kennisgeving ontvangen.

§ 16. *Kadastrale zaken.*

De wensch, door ons in het vorige verslag geuit, is niet vervuld geworden; namelijk dat het werk van het Kadaster steeds als eene afzonderlijke zaak mogt blijven bestuurd, en niet bij een ander vak van administratie mogt worden gevoegd, omdat zulks, onzes inziens, van minder gunstigen invloed zoude kunnen zijn op de goede en naauwkeurige instandhouding des Kadasters.

Het heeft Zijner Majesteit behaagd, bij Hoogstdeszelfs besluit van den 9 November 1843, no. 69, onder anderen, te bepalen, dat met den 1 Januarij 1844 de Provinciale bewaringen van het Kadaster zouden ophouden te bestaan, en dat de kadastrale minuut-plans, met de daartoe betrekkelijke tafels, leggers en verdere boeken en schrifturen, zouden worden overgebragt bij de betrokkene Bewaarders van de hypotheken en het kadaster, en door die ambtenaren worden bijgehouden, terwijl voortaan geene dubbelden van die stukken zouden worden aangehouden.

Het was ons leed deze bepalingen te vernemen, omdat wij vermeenden dat daardoor de onmisbare waarborg voor de naauwkeurige instandhouding der kadastrale stukken, en tegen derzelver bederven, verloren raken of te niet gaan, zoude worden opgeofferd aan eene betrekkelijk geringe bezuiniging, hetwelk te meer te bejammeren zoude zijn, vermits de eerste daarstelling van het in velerlei opzigten zoo belangrijk werk des kadasters zoo veel schats had gekost.

Wij hadden daarom al dadelijk het voornemen opgevat, om ter geschikter tijd maatregelen voor te dragen of voorstellen te doen, die aan de door ons gevreesde nadeelen en bezwaren, wegens het voortaan niet aanhouden van de dubbelden der bedoelde kadastrale stukken, zoo veel mogelijk, zouden kunnen te gemoet komen, en waartoe wij ons ten dezen allezins geregtigd achtten, als geldende het hier grootelijks het belang van het beheer der Provincie en der Gemeenten, mitsgaders de bijzondere belangen der ingezetenen, toen later eene Missive van Zijne Excellentie den Heer Minister van Binnenlandsche Zaken van den 17 Februarij 1844, no. 156, 1ste Afdeeling, aan den Heer Staatsraad, Gouverneur dezer Provincie geschreven, doch door Zijn Hoog Edel Gestrenge ter tafel onzer vergadering overgebragt, ons gereede aanleiding gaf die aangelegenheid te behandelen.

Bij onze missive van den 11 April 1844, no. 6, hebben wij dan ook onze beschouwingen omtrent deze gewigtige aangelegenheid in het breede opengelegd, en aan Zijne Excellentie den Heer Minister van Binnenlandsche Zaken, op daarvoor aangevoerde gronden, betoogt het nut en de noodzakelijkheid, zoowel voor het algemeen Rijks Bestuur, als voor het Provinciaal Bestuur, dat er in de Provincie *één geheel* stel van de kadastrale stukken bestaat en dat tot dat einde bij het Provinciaal Bestuur een der dubbelde stellen van de kadastrale stukken worde overgebragt, om te worden bijgehouden, en dan zoowel van de kadastrale *kaarten*, als van de *aanwijzende tafels* en de *perceelsgewijze leggers*, een en ander, althans voor deze Provincie, onmisbaar.

Bij de behandeling van die zaak hebben wij ook de belangen der respective Gemeenten niet uit het oog verloren, ten einde te bevorderen dat de gelegenheid blijft bestaan, dat de bij de Gemeenten voorhanden zijnde exemplaren der *leggers* kunnen worden bijgehouden, daar anders die stukken dadelijk van alle waarde zouden worden beroofd.

Er is ons tot nog toe geene beschikking dienaangaande bekend geworden; doch, zoodra dit het geval zal zijn, zullen wij die gaarne aan UEd. Groot Achtb. mededeelen.

Indien eene gewenschte gunstige beschikking wordt ontvangen, zullen vermoedelijk daardoor eenige kosten ten laste der Provincie moeten komen, en wij vertrouwen dat UEd. Groot Achtb. alsdan daarin, om het groote belang en nut der zaak, zoo voor de Provincie en Gemeenten, als voor de ingezetenen in het bijzonder, geen bezwaar zullen vinden.

Het zuiver belastbaar inkomen bedroeg bij de afsluiting der leggers in het vorige jaar:

Wegens de gebouwde eigendommen	*f* 1,470,655,00
» » ongebouwde »	- 5,502,549,56
	f 6,973,204,56

Voor het loopende jaar draagt iedere gulden belastbaar inkomen in de geheven wordende grondbelasting, de opcenten daaronder begrepen, als volgt:

Wegens de gebouwde eigendommen	*f* 0,17,80528.
» » ongebouwde »	- 0,17,524092.

Waarvan echter uitgezonderd is de Grietenij *het Bildt*, alwaar, ten gevolge van de geautoriseerde verminderde heffing der gemeente-opcenten op de grondbelasting, dat cijfer iets minder is, te weten:

Wegens de gebouwde eigendommen	*f* 0,17,47804.
» » ongebouwde »	- 0,17,20196.

De in het vorige jaar toegekende vrijdommen wegens grondbelasting hebben, naar aanleiding der Wet van den 28 Maart 1828, (Staatsblad, no. 8) beloopen 451, als: 226 vallende in art. 1, voor *acht* jaren, 54 vallende in art. 2, voor *vijf* jaren — en 171 vallende in art. 3, voor *drie* jaren.

Het geheele getal vrijdom genietende perceelen bedroeg op ul° December 1843 in deze Provincie 2711, te weten: 2536 wegens de gebouwde eigendommen, en 175 wegens de ongebouwde eigendommen.

§ 17. *Strandvonderij.*

Uit de bij ons ontvangene rapporten, zoo van de hoofden der Plaatselijke Besturen van de aan zee gelegene Gemeenten, belast met de functien van Opperstrandvonder, als van den Opperstrandvonder van *Schiermonnikoog*, is ons gebleken, dat er ook weder in het afgeloopen jaar geene strandingen, of aanspoelingen van gestrande goederen, van bijzonder aanbelang, aan de kusten dezer Provincie hebben plaats gehad.

Alleen op de Eilanden *Ameland* en *Schiermonnikoog*, te *Harlingen* en in de Grietenij *Oostdongeradeel* zijn eenige gestrande goederen, echter van weinige waarde, aangebragt of geborgen; terwijl van alle de overige met de functien van Opperstrandvonder belaste Autoriteiten negative berigten zijn ingekomen.

De bij Koninklijk besluit van den 9 November 1838, no. 85, goedgekeurde instructie voor het beheer der strandvonderij is nog in werking; terwijl de termijn voor de herziening dier instructie bij gemeld Koninklijk besluit vastgesteld, bij Zijner Majesteits besluit van den 20 Maart 1844, no. 85, is verlengd en daaromtrent is bepaald dat door Zijne Excellentie den Heere Minister van Binnenlandsche Zaken tegen den 1 Januarij 1845 aan den Koning eene voordragt zal moeten worden aangeboden van zoodanige aanvullende bepalingen of wijzigingen in de gedachte Reglementaire instructie, welken de dan verkregene ondervinding als noodzakelijk zoude kunnen doen voorkomen, of welke daarin, naar het oordeel der Kamers van Koophandel en Fabrijken, zouden behooren te worden gemaakt enz.

De aanleiding tot laatstgenoemd besluit is geweest, dat de vroeger gestelde tijd gebleken was onvoldoende te zijn om de werking en de toepassing der voorzeide Reglementaire instructie behoorlijk te kunnen nagaan, en dat het mitsdien noodzakelijk was door eene meer langdurige ondervinding ten dezen te worden voorgelicht.

Vroeger zijn de met het beheer der Strandvonderij in deze Provincie belaste autoriteiten over de werking der bepalingen van de gezegde instructie gehoord, en thans zijn dezelve weder in de gelegenheid gesteld om hun gevoelen dienaangaande te doen kennen.

Intusschen zijn bij Zijner Majesteits voornoemd besluit van den 20 Maart dezes jaars eenige bepalingen gemaakt ten aanzien van het begraven van de in de Strandvonderij-ressorten op het strand aangespoelde, of uit zee aangebragte lijken, waaromtrent de noodzakelijkheid was gebleken en waarvan eene dadelijke afzonderlijke regeling wenschelijk was.

In de maand September des vorigen jaars is er bij *Ameland* een kofschip, hetwelk eene zware lekkagie gekregen had, gestrand. De Kapitein van hetzelve was al dadelijk, op het oogenblik der stranding, door de overloopende stortzeeën, over boord geslagen en verdronken, doch de overige equipage, bestaande uit drie man, die zich in de mast hadden vastgebonden, is met het grootste levensgevaar gered, nadat, uit hoofde de zee buitengewoon hol was, het schip op eene zeer gevaarlijke plaats gestrand en dadelijk in den grond gestoten was, onderscheidene pogingen vruchteloos waren geweest.

Wegens deze menschlievende daad, ter redding van ongelukkige schipbreukelingen, met eigen levensgevaar uitgevoerd, zijn door Zijne Majesteit, bij besluit van den 24 November 1843, no. 73, aan twaalf inwoners van het eiland *Ameland* gratificatien en loffelijke getuigschriften toegekend; terwijl bij datzelfde besluit aan den Grietman van het Eiland, den Heer *D. W. Crommelin van Heeckeren*, Zijner Majesteits bijzondere tevredenheid is betuigd over zijn loffelijk gedrag bij voorschrevene redding.

Zeer onlangs, zijn ook diezelfde twaalf inwoners door de *Hanoversche* Regering, tot welk Rijk het bedoelde Schip behoorde, beloond, en wel de Kapitein *Jan Stuut* en de Stuurman *Heere Stuut* met de medaille van de Guelphen Orde, en de overige tien inwoners ieder met eene geldelijke gratificatie.

§ 18. *Kazernering en huisvesting van troepen.*

Ten aanzien van dit onderwerp zijn geene bijzonderheden te vermelden.

Het verlangen, om in de Hoofdstad der Provincie een sterker garnizoen te bekomen, heeft tot nog toe geen gunstig gevolg gehad; hoezeer, gelijk wij daarvan reeds in ons verslag van het vorige jaar gewaagden, de sterke bevolking der groote Strafgevangenis binnen die Stad eene vermeerdering van het garnizoen bij voortduring wenschelijk en noodzakelijk doet achten.

§ 19. *Middelen van vervoer.*

Over het algemeen zijn de middelen van vervoer te *Lande* en te *Water* in deze Provincie voldoende, en geven dezelve genoegzame gelegenheid tot eene geregelde en behoorlijk spoedige communicatie; terwijl daarin van tijd tot tijd ook nog al verbeteringen worden aangebragt, hetzij door aanleggen van nieuwe diensten, hetzij door verandering van de bestaande.

Ten gevolge van ingediende adressen door *R. J. Buwalda*, ondernemer van eenen postwagen tusschen *Harlingen* en *Groningen*, rijdende op de Stoomboot tusschen eerstgemelde Stad en *Amsterdam*, en van *N. F. Hoedemaker*, ondernemer van eenen postwagen tusschen *Harlingen* en *Leeuwarden*, is door Zijne Excellentie den Heer Minister van Financien bepaald geworden:

a. dat de ondernemer *Buwalda* verpligt is, behalve te *Harlingen* en *Groningen*, ook Kantoren zijner onderneming te vestigen te *Franeker*, *Leeuwarden*, *Buitenpost*, *Visvliet*, *Grijpskerk*, *Noordhorn* en *Zuidhorn*.

b. dat de vrachten zijn gewijzigd naar de later vastgestelde tarieven.

c. dat de ondernemer zijnen wagen des avonds ten 11 uren in plaats van ten 10 uren uit *Groningen* naar *Harlingen* zal doen vertrekken, met aanhouding van het verzoek om uit *Harlingen* naar *Groningen* vroeger te vertrekken, dan bij de primitive concessie is bepaald.

d. dat aan den ondernemer *Hoedemaker* wordt vrijgelaten om de destijds gestaakte dienst al dan niet te hervatten, waartoe de vroeger gestelde termijn nog voor den tijd van ééne maand, te rekenen van den 1 Augustus 1843, is verlengd.

Later is door denzelfden Heer Minister, bij Resolutie van den 6 Januarij 1844, almede ten gevolge van door dezelfde ondernemers ingediende adressen, vastgesteld:

a. dat aan den ondernemer *Hoedemaker*, onder bepaalde voorwaarden, vergunning wordt verleend om zijnen wagen onmiddellijk na de aankomst der Stoomboot uit *Harlingen* te doen vertrekken — denzelven alleenlijk voor het vervoer van reizigers en niet tot overbrenging van vrachtgoederen te doen strekken — en eindelijk zijnen wagen met *twee* in plaats van met *drie* paarden te mogen bespannen.

b. dat aan den ondernemer *Buwalda* is vergund om de wagens der onderneming uit *Harlingen* te doen vertrekken een half uur na de aankomst der Stoomboot tusschen *Harlingen* en *Amsterdam*, in plaats van een vol uur na de aankomst dier boot, zoo als primitif was bepaald.

Onder de voorwaarden, bij de gedachte vergunning, aan den ondernemer *Hoedemaker* opgelegd, en strekkende tot verzekering van eene goede uitvoering van de dienst, behoorde ook deze, dat hij verpligt was de dienst met den 1 Maart te hervatten of op zoodanigen dag als de Stoomboot de dienst dit jaar weder zoude aanvangen, en, de dienst aldus hervat hebbende, dezelve ook iederen dag dat de Stoomboot vaart zal voortzetten, zonder dat eenig verder uitstel in aanmerking zal kunnen komen; zijnde de onderneming van *Buwalda* geautoriseerd om, bij het niet in werking komen of het laten stilstaan van den wagen van *Hoedemaker*, het uur van vertrek van laatstgemelden in te nemen, door den wagen hunner onderneming onmiddellijk na de aankomst der Stoomboot te doen vertrekken; terwijl in dat geval de concessie van *Hoedemaker* als finaal vervallen zal worden beschouwd.

Bij Resolutie van Zijne Excellentie den Heere Minister van Financien, van den 8 Mei 1844, is afgewezen geworden het verzoek van de onderneming *Buwalda*, waarbij vergunning was verlangd:

1°. om den wagen, die thans ten 11 ure des avonds uit *Groningen* vertrekt, in correspondentie met de boot van *Harlingen* op *Amsterdam*, ten 10 ure te mogen laten vertrekken, en

2°. om zich van rijtuigen te mogen bedienen met *twee* paarden bespannen, uitsluitend tot vervoer van reizigers, en alzoo niet tevens voor vrachtgoederen bestemd.

De inwilliging van de verlangde vergunning zoude gestrekt hebben tot vermindering van de dienst en ten nadeele van het publiek, weshalve wij ons met die afwijzing volkomen hebben kunnen vereenigen, waarvoor overigens ook nog andere billijke redenen bestonden.

Aan *B. J. Hoffinga* is vergunning verleend om zijnen wagen van *Harlingen* op *Leeuwarden*, die, overeenkomstig de concessie van den 7 Julij 1841, dagelijks, uitgezonderd des Zondags, reed, van af den 15 Julij 1843 slecht tweemaal in de week te doen rijden, en wel des Dingsdags en Vrijdags, van *Harlingen* ten *zes* ure des morgens en van *Leeuwarden*, gedurende de zomermaanden, des namiddags ten *vijf* ure, en gedurende de wintermaanden ten *drie* ure des namiddags; onverminderd evenwel de verpligting van den ondernemer, om den weg, voortdurend, in drie uren af te leggen.

Nadat de ondernemers *E. van der Wal* en *R. Post* op den 20 Augustus 1843 hunne Postwagendienst van *Leeuwarden* op *Sneek*, in onmiddellijk verband staande met de Stoombootdienst tusschen *Amsterdam* en de *Lemmer*, hadden gestaakt, is, bij Resolutie van Zijne Excellentie den Heer Minister van Financien, van den 26 Augustus 1843, aan denzelfden vergund het aanleggen van eene Postwagendienst tusschen *Leeuwarden* en *Sneek*, des Dingsdags wordende verrigt, met bepaling dat de wagen zal vertrekken van *Leeuwarden*, 's morgens ten 6½ ure, van *Sneek*, 's namiddags ten 3 ure, en dat de weg steeds in 2 uren en 15 minuten zal moeten worden afgelegd; — terwijl, bij Resolutie van den 28 Maart 1844, aan diezelfde ondernemers is vergund, om met de voormelde wagendienst alleen *reizigers* te vervoeren, in plaats van *reizigers* en *vrachtgoederen*.

Aan *A. T. Teitsma* en *G. de Ruiter*, wonende te *Lemmer* en *Sneek*, is concessie verleend tot het aanleggen van eene Postwagendienst tusschen de *Lemmer* en *Leeuwarden* over *Sneek*, zoodra de Straatweg tusschen *Lemmer* en *Sneek* in gereedheid zal zijn, waarvan de kantoren gevestigd zullen zijn te *Lemmer*, *Sneek* en *Leeuwarden*, en de dienst verrigt zal worden op de dagen, waarop de Stoomboot van de *Lemmer* naar *Amsterdam* vaart, zullende de weg steeds in 5 uren moeten worden afgelegd.

Aan *E. van der Wal* en *M. E. van Dijk*, wonende te *Leeuwarden* en *Groningen*, is, met intrekking der, bij Resolutien van den 10 December 1831 en van den 7 Maart 1840, aan voornoemde ondernemers elk afzonderlijk verleende concessien voor eene soortgelijke dienst, concessie verleend tot het aanleggen van eene Postwagendienst tusschen *Leeuwarden* en *Groningen*, over *Twijzel*, *Buitenpost*, *Visvliet*, *Grijpskerk*, *Noord-* en *Zuidhorn*, met kantoren te *Groningen*, *Buitenpost* en *Leeuwarden*.

Deze dienst zal dagelijks moeten worden verrigt, op de bij de conseccie in in de onderscheidene maanden bepaalde uren van vertrek; terwijl de weg steeds in den tijd van 6 uren zal moeten worden afgelegd.

Bij Resolutie van den 22 Februarij 1844 is aan *K. H. Groen*, ondernemer

van eene Postwagendienst van *Heerenveen* naar *Leeuwarden*, wonende te *Heerenveen*, vergund om zijne dienst, gedurende den tijd van *drie* maanden, te rekenen van af de dagteekening dier resolutie, te doen stilstaan; terwijl, ten gevolge van daartoe gedane aanvraag, door Zijne Excellentie den Minister van Financien nog aan *M. P. Zwart*, wonende te *Ferwerd*, vergunning is verleend tot het aanleggen eener Vrachtkar tusschen *Ferwerd* en *Leeuwarden*, welke driemaal 'sweeks, des Maandags, Woensdags en Vrijdags, zal rijden, van *Ferwerd* des morgens te 7 ure, en van *Leeuwarden* des namiddags ten 2 ure, zullende de weg steeds binnen de 3½ uren moeten worden afgelegd. Van deze laatstgenoemde dienst is later de intrekking weder verzocht.

Nieuwe concessien tot het aanleggen van middelen van vervoer te *water* zijn sedert ons verslag, ten vorigen jare uitgebragt, niet aangevraagd; terwijl er in de bestaande ook geene wijzigingen of veranderingen hebben plaats gehad, anders dan dat aan den ondernemer van de Bargedienst van *Harlingen* op *Leeuwarden* is vergund om voortaan, gelijk vroeger met de Barge, in plaats van drie kwartier, uiterlijk één uur na de aankomst der Stoomboot van *Harlingen* te mogen afvaren, zijnde dien ten gevolge door Zijne Excellentie den Minister van Financien bepaald, dat art. 1 van het Reglement voor die Bargedienst wordt gewijzigd als volgt:

„De Barge zal geregeld varen van *Harlingen*, zoo spoedig mogelijk, en in „allen gevalle uiterlijk binnen één uur na aankomst van de Stoomboot, en wel „zoodra de passagiers en de goederen zullen zijn overgeladen, en van *Leeuwarden* des morgens ten *vier* ure."

De Stoombootdienst tusschen de *Lemmer* en *Amsterdam* is met den 20 Augustus 1843 provisioneel en tot nadere bekendmaking gestaakt, zijnde die dienst tot heden toe nog niet weder hervat.

Door de Directie der Vriesche *Meer- en Kanaal Stoomboot-Maatschappij* te *Joure* is vergunning aangevraagt tot het aanleggen van diensten met ijzeren Barges, langs onderscheidene trekvaarten in de Provincie *Groningen*, in verband met de aangelegde en nog aan te leggen Stoombootdiensten op de binnenwateren van dit Gewest, ten einde eene regtstreeksche vernelde communicatie van *Amsterdam*, door de Provincien *Vriesland* en *Groningen*, naar *Oostvriesland* daar te stellen, mede in verband met de Stoombootdienst tusschen *Lemmer* en *Amsterdam*.

Dit verzoek, bij de daaromtrent in de Provincie *Groningen* gehoorde autoriteiten tegenstand ondervindende, is door ons bij Zijne Excellentie den Heere Minister van Financien een en andermaal met kracht ondersteund, uit aanmerking vooral van het algemeen belang dat in eene inwilliging daarvan gelegen is. Eene beschikking daarop is ons tot nog toe niet bekend geworden.

Door de in de Provincie bestaande Trek-, Veer- en Beurtschepen wordt bij voortduring in de diensten, waarvoor dezelve zijn bestemd, over het algemeen, naar behooren, voorzien; terwijl daarin allengskens ook verbeteringen, door het aanleggen van nieuwe diensten, of door het veranderen van de bestaande, worden aangebragt.

§ 20. *Begrooting van huishoudelijke kosten van bestuur.*

Bij missive van Zijne Excellentie den Heer Minister van Binnenlandsche Zaken, van den 28 December 1843, zijn aan ons toegezonden drie uitgewerkte en toelichtende staten, betrekkelijk de kosten van het bestuur in deze Provincie, over den jare 1844, om daarvan voorloopig het vereischte gebruik te kunnen maken, en zulks uit hoofde Zijner Majesteits besluit, betrekkelijk het beschikbaar stellen der gelden, op de begrooting voor 1844 toegestaan voor de kosten van beheer in de Provincien, nog niet konde worden genomen, alsmede uit aanmerking dat die begrooting op eene andere wijze is zamengesteld, als die van de vorige jaren.

Later is door den Heer Staatsraad, Gouverneur, ten gevolge ook van het daartoe door den Heer Minister gedaan verzoek, aan ons mededeeling gedaan van den inhoud eener missive van Zijne Excellentie den Heer Minister van Binnenlandsche Zaken, van den 29 April dezes jaars, no. 194, 8 Afdeeling, waaruit gebleken dat bij Zijner Majesteits Besluiten van den 28 December 1843, no. 53, en 23 April 1844, no. 62, bepaald is, welke sommen over 1844 ter beschikking van de Provinciale Besturen zullen verblijven, zoo tot bezoldiging der bureau geemploijeerden, welke ten gevolge van Zijner Majesteits besluit van 25 October 1843, no. 65, waarbij de Heeren Gouverneurs, te rekenen van den 1 Januarij 1844, zijn ontslagen van het bestuur en toezigt over de invordering van 's Lands middelen en ontvangsten, hun bij Koninklijk besluit van den 4 September 1823, no. 9, opgedragen, als tot bestrijding der kosten, wegens het opmaken der kohieren en die der bureaubehoeften en onderhoud van lokaal en meubelen.

Dien ten gevolge zijn de op een der boven vermelde uitgewerkte en toelichtende staten, voor genoemde uitgaven, uitgetrokken sommen verminderd, en wel wegens *tractementen* en *schrijfloonen* met *f* 4,135,00, zoodat daarvoor ter beschikking is overgebleven *f* 17,287,50, en wegens opmaken der kohieren, bureaubehoeften enz. met *f* 1,847,00, zoodat daarvoor ter beschikking is overgebleven *f* 6,593,00; zijnde alzoo het beloop der geheele vermindering *f* 5,982,00.

De begrooting van kosten voor het bestuur dezer Provincie, over de jaren 1846 en 1847, zal door UEd. Groot Achtb. in derzelver Vergadering van dezen jare moeten worden opgemaakt en ingezonden, en wij zullen UEd. Groot Achtb. daarvan een ontwerp aanbieden, waarbij op de boven gezegde verminderingen, ten gevolge van het aangehaalde Koninklijk besluit, is gelet.

De door ons hier voren aangehaalde beschikkingen omtrent de kosten voor het bestuur dezer Provincie over 1844 zullen wij UEd. Groot Achtb. nader mededeelen.

§ 21. *Algemeene begrooting van inkomsten en uitgaven der Provincie.*

Nadat een tweetal door Zijne Excellentie den Heer Minister van Binnenlandsche Zaken medegedeelde aanmerkingen of bedenkingen door ons waren beantwoord en opgelost, hebben wij bij missive van Zijne Exellentie, van den 27 December 1843, tot uitvoering ontvangen Zijner Majesteits besluit van den 21 bevorens, no. 49, benevens een exemplaar van de daarbij goedgekeurde Algemeene Provinciale Begrooting van *Vriesland*, over den jare 1844.

Van het bewuste Koninklijk besluit, en van de daarbij goedgekeurde Begrooting, zullen wij UEd. Groot Achtb., even als in vorige jaren, nadere mededeeling doen, ten einde daarvan de noodige kennis te kunnen nemen; — terwijl wij wijders ter tafel van UEd. Groot Achtb. vergadering zullen brengen het door ons opgemaakte ontwerp der Algemeene Provinciale Begrooting voor den jare 1845, ten einde, na vaststelling door UEd. Groot Achtb. aan Zijner Majesteits goedkeuring te worden aangeboden.

Tot de uitschrijving der op de begrooting voor dezen jare aangebragte geldleening van *f* 33,000,00, waartoe door Zijne Majesteit mede de vereischte magtiging is verstrekt, zijn wij nog niet overgegaan, uit hoofde de stand der Provinciale fondsen de noodzakelijkheid daarvan nog niet heeft doen geboren worden, en het, tot besparing van rentebetaling, wenschelijk is het doen dier geldleening zoo lang mogelijk te verschuiven.

De rekening van den Heer Administrateur van 's Rijks Schatkist in deze Provincie, wegens deszelfs beheer der Provinciale fondsen, gedurende den jaargang 1841, is door de Algemeene Rekenkamer definitief gesloten; en dezelve heeft, met de daartoe betrekkelijke begrootingen, gedurende den tijd van 14 dagen, aan het Gouvernementshuis te *Leeuwarden*, voor ieder ingezeten, ter inzage gelegen, nadat alvorens daaraan behoorlijke bekendheid was gegeven, zulks ter voldoening aan het daaromtrent bepaalde bij Zijner Majesteits besluit van den 1 maart 1831, no. 14.

Bij ons verslag van het vorige jaar deelden wij aan UEd. Groot Achtb. mede, dat wij ons niet hadden kunnen vereenigen met de besluiten van de Algemeene Rekenkamer nopens de wijze van verantwoording van sommige posten, in de rekening van den Heer Administrateur voornoemd, gedurende den jaargang 1840, voorkomende, en dat wij gemeend hadden ons daaromtrent tot het betrokken Departement van Algemeen Bestuur te moeten wenden.

Dezelfde bezwaren bestonden gedeeltelijk bij ons tegen de besluiten der Algemeene Rekenkamer nopens de rekening, jaargang 1841, waaruit eene nadere correspondentie tusschen den Heer Administrateur en onze vergadering, en tusschen ons en den Heer Minister van Binnenlandsche Zaken is ontstaan.

Eene daarmede in verband staande voordragt is door ons bij het ontwerp der Algemeene Provinciale Begrooting voor den jare 1845 gedaan, onder bijvoeging der noodige toelichtingen, ten einde de bedoelde bezwaren op te heffen.

Sedert ons verslag van het vorige jaar, zijn door ons uit de Provinciale fondsen de navolgende subsidien verleend:

Aan het Grietenij Bestuur van *Kollumerland* en *Nieuwkruisland* eene som van *f* 800,00, ter gedeeltelijke bestrijding der kosten van bouwing eener nieuwe School te *Kollumerzwaag*, met verbetering van de onderwijzerswoning.

Aan het Grietenij Bestuur van *Achtkarspelen* eene som van *f* 1000,00, ter gedeeltelijke bestrijding van de kosten wegens het bouwen eener nieuwe School en onderwijzerswoning te *Surhuisterveen*.

Aan het Grietenij Bestuur van *Ameland*, ter voorziening in de behoeften van dat Eiland over 1844, eene som van *f* 800,00, nevens eenen hoofdelijken of personelen Omslag ten bedrage van *f* 400,00.

Aan het Grietenij Bestuur van *Schoterland* eene som van *f* 250,00, ter voorziening in de behoeften van de Dorpen *St. Johannesga* en *Rotsterhaule* over 1844, nevens eenen hoofdelijken omslag van *f* 500,00 en eene tegemoetkoming uit de Grietenijkas; - en eindelijk nog

Aan het Grietenij Bestuur van *Ameland* eene som van *f* 325,00, tot te gemoetkoming in de kosten eener noodzakelijke herstelling van den toren te *Nes* op het Eiland, en waarvan het behoud, in het belang der scheepvaart, zeer wenschelijk is; zijnde aan die subsidie evenwel de voorwaarde verbonden, dat de helft der geheele herstellingskosten, begroot op *f* 1300,00, worde bijgedragen door het Departement van Marine, hetwelk zich daartoe, onder goedkeuring des Konings, bereid heeft verklaard, en dat de dan nog ontbrekende som van *f* 325,00 uit de Grietenijkas worde gevonden.

§ 22. *Gemeente Financien.*

De nopens de Financien der Gemeenten bestaande voorschriften en verordeningen worden, over het algemeen, naar behooren nageleefd, zoo wel ten aanzien van het eigenlijke beheer der geldmiddelen zelve, als ten opzigte van het opmaken en inzenden der Gemeentelijke rekeningen.

Voor zoo veel dit doenlijk is, en de daaraan verbondene werkzaamheden dit toelaten, worden gedachte rekeningen door ons tijdig gearresteerd.

Hoezeer, over het algemeen, in de financien der Gemeenten, sedert het laatste verslag, geene buitengewone veranderingen hebben plaats gehad, zoo zijn toch evenwel de geldmiddelen van vele Gemeenten niet vooruit gegaan, en in sommige heeft men zelfs nog al buitengewone maatregelen moeten nemen, ter bestrijding van behoeften, welke niet onder de buitengewone geacht kunnen worden te behooren.

De Gemeente-rekeningen van de Steden *Leeuwarden* en *Franeker*, mitsgaders die van de Grietenijen *Leeuwarderadeel* en *Wijmbritseradeel*, over den jare 1840, die, naar aanleiding van art. 59 der Wet van den 5 October 1841, (Staatsblad no. 40) houdende eene instructie voor de Algemeene Rekenkamer, door ons, met de daarbij behoorende bewijsstukken en betrekkelijke begrootingen, aan de Algemeene Rekenkamer waren ingezonden, blijkens ons verslag van het vorige jaar, zijn bij ons van de Algemeene Rekenkamer, na plaats gehad hebbend onderzoek in den geest van gedacht wets-artikel, terug ontvangen, en daarna weder aan de betrokken Plaatselijke Besturen uitgereikt.

Later zijn door ons, tot hetzelfde einde, ten gevolge van de daartoe door den Koning verstrekte autorisatie, aan de Algemeene Rekenkamer opgezonden de Gemeente-rekeningen van de Steden *Harlingen* en *Sloten*, benevens die van de Grietenijen *Schoterland* en *Dantumadeel*, over den jare 1841, met de daarbij behoorende bewijsstukken en begrootingen.

§ 23. *Plaatselijke belastingen.*

De Plaatselijke belastingen, in de verschillende Gemeenten der Provincie geheven wordende, hebben weinige of geene veranderingen in het afgeloopen jaar ondergaan.

In allen bestaan nog dezelfde als bij ons vorig verslag zijn opgenoemd, met uitzondering alleen in de Grietenij het *Bildt*, hebbende Zijne Majesteit, bewilligende in het door den Grietenij Raad gedaan en door ondersteund verzoek, bij besluit van den 22 November 1843, no. 61, bepaald, dat er, ten behoeve van gedachte Grietenij, over het jaar 1844 en vervolgens, slechts *twee en een halve* opcent op de grondlasten en *drie en een halve* opcent op de personele belasting zullen geheven worden.

Over den jare 1842 hebben de Plaatselijke belastingen in de verschillende Gemeenten zuiver opgebragt de som van ruim . . . . *f* 683,000,00
als in de Steden ruim . . . . *f* 283,500,00
en in de Grietenijen, de beide Eilanden daaronder
begrepen, ruim . . . . - 399,500,00
zijnde ongeveer *f* 13,000,00 minder dan in 1841.

Het gezamenlijk bedrag der hoofdelijke of personele omslagen, welke in de meeste Gemeenten worden geheven, beliep over den jare 1843 de som van . . . . *f* 201,472,81½
als aan *gewone* . . . . *f* 177,720,64½
aan *buitengewone* . . . . - 23,752,17
terwijl het geheele beloop van die omslagen in den jare 1842 was *f* 188,177,44; zullende dezelve voor de loopende dienst van 1844, hoezeer nog niet alle kohieren zijn ingekomen en gearresteerd, wel ongeveer de som van *f* 208,000,00 bereiken.

Deze vermeerdering is onvermijdelijk geweest, doch UEd. Groot Achtb. zullen dezelve voorzeker met ons betreuren.

§ 24. *Begrootingen der Steden en Gemeenten.*

Omtrent dit onderwerp zijn thans geene bijzonderheden mede te deelen, en over het algemeen, worden door de Plaatselijke Besturen de dienaangaande bestaande verordeningen behoorlijk nageleefd.

§ 25. *Emplooi van het fonds van 2 pct. op de Gemeente inkomsten.*

In het vorige jaar gaven wij UEd. Groot Achtb. bij het verslag nopens dit fonds te kennen, dat wij Zijner Majesteits beschikking nog wachtende waren op de door ons gedane voordragt wegens het gebruik der 2 pct. over 1842; later is het daartoe betrekkelijke Koninklijk besluit van den 20 Junij 1843, no. 46, ontvangen.

Bij gemeld Koninklijk besluit is dezelfde beschikking genomen als omtrent de 2 pct. van 1841, welke door ons is medegedeeld.

Met betrekking tot de 2 pct. van 1843 is door ons ten behoorlijken tijde de vereischte voordragt gedaan, doch het is ons nog niet bekend dat daarop reeds door Zijne Majesteit is beschikt.

De daarstelling van dit fonds geeft dikwijls aanleiding tot het tot stand brengen van nuttige werken in deze en geene Gemeenten, die, bij gemis daarvan, welligt achterwege zouden blijven, of welker uitvoering dan althans met grootere financiële bezwaren zouden zijn verbonden.

§ 26. *Heffing van gewone en buitengewone opcenten.*

Voor het loopende jaar worden, ten behoeve van deze Provincie, geheven de navolgende, door Zijne Majesteit, bij het arresteren der Algemeene Provinciale Begrooting, geautoriseerde opcenten, als:

a. *Elf* opcenten op de hoofdsom der belasting op de gebouwde en ongebouwde eigendommen.

b. *Zeven en een halve* opcenten op de hoofdsom der belasting op het personeel.

c. *Negen* opcenten op de hoofdsom der belasting op het binnenlandsch en buitenlandsch gedistilleerd.

d. *Twaalf* opcenten op de hoofdsom der Plaatselijke belasting op den wijn, en

e. Bovendien nog eene eigene Provinciale belasting op het binnenlandsch en buitenlandsch gedistilleerd, hetwelk buiten de Provincie reeds is veraccijnsd en alzoo in dezelve wordt ingevoerd, gelijk staande met het bedrag der onder l^a^ c. vermelde *negen* opcenten.

De opbrengsten der over den jare 1843 gehevene opcenten hebben beloopen eene gezamenlijke som van . . . . *f* 150,660,32
als die op de grondbelasting en het personeel . *f* 128,906,80½
die op het gedistilleerd en den wijn, de belasting
op den invoer daaronder begrepen. . . . . . - 21,753,51½

§ 27. *Aandeel in- en vermeerdering van opbrengst in de Rijks belastingen.*

Het aandeel der Provincie in de grondbelasting op de gebouwde en ongebouwde eigendommen bedraagt, volgens de Wet van den 24 April 1843, (Staatsblad no. 14) waarbij is gewijzigd de Wet van den 19 December 1834, (Staatsblad no. 34) betrekkelijk de verdeeling der grondbelasting, ten bedrage van *f* 7,983,256,84, over de *tien* Provincien des Rijks, de som van *f* 901,586,04, als: wegens gebouwde eigendommen *f* 192,003,00 en wegens ongebouwde eigendommen *f* 709,583,04; zijnde het hoogste van allen uitgezonderd de Provincien *Zuid-Holland* en *Noord-Holland*, komende wijders de Provincien *Noord-Braband* en *Gelderland* het naaste bij *Vriesland*.

Dit bedrag der hoofdsom is evenwel, naar luid van de bepalingen der Wet van den 24 April 1843, jaarlijks voor vermindering en vermeerdering vatbaar, en die omstandigheid heeft ten gevolge dat, voor het jaar 1844, het bedrag der hoofdsom van de grondbelasting voor *Vriesland* is *f* 901,563,29, als: wegens de gebouwde eigendommen *f* 192,539,87, en wegens de ongebouwde eigendommen *f* 709,023,42.

Deze vermindering en vermeerdering ontstaat door het verminderen of vermeerderen der belastbare eigendommen in de Provincie, op de wijze bij de Wet voorgeschreven.

De Rijksbelastingen, met inbegrip der Provinciale en Gemeente opcenten, hebben, over den jare 1843, in deze Provincie gezamenlijk opgebragt de som van *f* 4,773,217,83 en, blijkens ons verslag van het vorige jaar, in 1842 de som van *f* 4,845,944,90½, alzoo een verschil in *minder* daarstellende van *f* 72,727,07½ op welk minder bedrag eenen belangrijken invloed heeft uitgeoefend de over 1843 verminderde heffing van opcenten ten behoeve van de Provincie, te weten 4 op de grondbelasting en 2½ op de personele belasting.

Wij laten hier volgen een daarvan opgemaakten Staat, aanwijzende het bedrag van elke soort van belasting in 1842 en 1843, met vermelding van het *meerder*

en *minder* in 1843, welke Staat UEd. Groot Achtb. een gemakkelijk en geregeld overzigt zal geven:

	in 1842.		in 1843.		Meerder in 1843.		Minder in 1843.	
DIRECTE BELAST.								
Grondbelasting	1,262,426	23	1,226,194	73			36,231	50
Personele belasting . .	551,987	75½	538,411	44½			13,576	31
Patentregt	205,678	07½	208,131	58½	2,453	51		
In- en Uitgaande Regten	107,767	60½	109,223	89	1,456	28½		
ACCIJNSEN.								
Zout	197,536	89	190,561	00½			6,975	88½
Geslagt	187,667	41	177,767	54			9,899	87
Gemaal	189,785	92	176,868	43			12,917	49
Buitenlandsche Wijn . .	15,524	14½	17,222	31½	1,698	17		
Binnenlandsch gedisteleerd	302,892	25½	293,967	35			8,924	90½
Buitenlandsch gedisteleerd	10,102	16	8,586	09			1,516	07
Bieren en Azijnen . . .	4,083	35½	3,567	12½			516	23
Binnenlandsche Zeep . .	84,875	79½	86,428	06	1,552	26½		
Binnenlandsche Turf . .	268,300	68½	339,457	07	71,156	38½		
Steenkolen	18,542	89½	11,563	33½			6,979	56
Collect. zegel van quitant.	128,015	31½	130,675	63½	2,660	32		
Consent zegel van vervoer en gelei-billetten . .	5,541	37	5,175	62½			365	74½
Gemeente Opcenten op de Accijnsen	550,827	65	524,438	86			26,388	79
3 pct. Perceptie kosten van dezelve	19,020	34	15,733	15			3,287	19
VEEFONDS.	18,126	33	17,068	22			1,058	11
	4,128,702	18	4,081,041	46	80,976	93½	128,637	65½
In 1843 minder	. . . .	. .	. . . . .	. .	. . . .	. .	47,660	72
INDIRECTE BELAST.								
Zegel regten	74,312	24	77,629	59½	3,317	35½		
Registratie regten . . .	226,654	15½	225,368	63½			1,285	52
Griffie regten	2,706	47½	2,555	99			150	48½
Hypotheek regten . . .	22,082	55	23,040	31	957	76		
Successie regten . . .	123,120	52½	102,649	52½			20,471	00
Vaste boeten	867	63	564	10			303	53
Rijks verhoogingen . .	170,118	55	163,411	19½			6,707	35½
Jagt en Visscherijen . .	8,837	25	9,439	25	602	00		
Onder de benaming van verschillende Rijks ontvangst.	5,817	49	5,260	76			556	73
En fondsen hebbende eene bijzondere bestemming .	32,399	33	34,759	92	2,360	59		
De Postkantoren . . .	50,326	53	47,497	09			2,829	44
	717,242	72½	692,176	37	7,237	70½	32,304	06
In 1843 minder	. . . .	. .	. . . . .	. .	. . .	.	25,066	35½

Het is hier de plaats, dat wij UEd. Groot Achtb. moeten mededeelen de veranderingen met den 1 Januarij van dit jaar in de Administratie van 's Rijks middelen voorgevallen, en van hetgeen daaruit, wat deze Provincie betreft, is voortgevloeid, waartoe wij door den Heer Staatsraad, Gouverneur zijn in staat gesteld.

Het heeft Zijne Majesteit den Koning behaagd, om bij besluit van den 25 October 1843 no. 65, waarvan wij boven reeds gewaagden, te bepalen dat de Heeren Gouverneurs, te rekenen van den 1 Januarij 1844, zouden zijn ontslagen van het bestuur en toezigt over de invordering van 's Lands Middelen en Ontvangsten, hun bij Koninklijk besluit van den 4 September 1823, no. 9, opgedragen, en dat de werkzaamheden, de Directe belastingen, In- en Uitgaande Regten en Accijnsen, alsmede de Indirecte belastingen en daaraan toegevoegde Ontvangsten betreffende, te voren aan Heeren Directeurs en laatstelijk aan de Heeren Gouverneurs opgedragen, voor zoo veel noodig, door *Arrondissements Directeurs* zullen worden verrigt.

Als een gevolg van die bepalingen werden, bij Zijner Majesteits besluit van den 22 November 1843, no. 53, de betrekking van Provinciale Inspecteurs, Hoofd-Inspecteurs en Arrondissements-Inspecteurs der Directe belastingen, In- en uitgaande Regten en Accijnsen enz., met den 1 Januarij 1844, opgeheven en de titularissen derzelve uit hunne betrekkingen eervol ontslagen, behoudens aanspraak op pensioen, voor zoo ver zij niet tot herplaatsing mogten kunnen worden in aanmerking genomen.

Bij datzelfde Koninklijk besluit werden voorts 24 Arrondissements Directien, in drie klassen onderscheiden, ingesteld; waarvan de Zetels van *twee*, beide tot de eerste klasse behoorende, binnen deze Provincie werden gevestigd, namelijk de eene te *Leeuwarden* en de andere te *Sneek*.

Vervolgens is door Zijne Excellentie den Minister van Financien ad interim, bij resolutie van 25 December 1843, bepaald, dat de Arrondissements Directie van *Leeuwarden* zoude bestaan uit de Controles en Gemeenten van de opgeheven wordende Arrondissements Inspectie van dien naam, en de Arrondissements Directie van *Sneek* uit de Controles en Gemeenten van de opgeheven wordende Arrondissements Inspectien van *Sneek* en *Heerenveen*.

Wijders heeft Zijne Majesteit, bij besluit van den 9 November 1843, no. 64, vastgesteld, dat er 17 Arrondissements Directien voor de Indirecte belastingen zouden bestaan; zijnde bij dat besluit tevens de kringen van elke Directie omschreven.

De hoofdplaats van slechts eene dier Directien is binnen deze Provincie gevestigd, en wel te *Leeuwarden*, waarvan de kring zich bepaalt tot het 1e en 3e Arrondissement, te weten *Leeuwarden* en *Sneek;* terwijl het 2e Arrondissement *Heerenveen*, is gebragt onder de Directie, waarvan de Zetel te *Zwolle*, in de Provincie *Overijssel*, is gevestigd.

Volgens resolutie van Zijne Excellentie den Heer Minister van Financien ad interim, van den 23 December 1843, no. 57, blijven voor het vervolg aan de Heeren Gouverneurs opgedragen de functien vóór het jaar 1824 door dezelven uitgeoefend, te weten de benoeming van Zetters en Deurwaarders, de executoir verklaring der kohieren en dergelijke, voorts bepaaldelijk nog:

de benoeming der Schatters voor de Personele belasting op voorstel der Directeurs;

de bepaling van den tijd der beschrijving voor de Personele belasting, de kennisgeving daarvan aan de Plaatselijke Besturen, en de regeling van het getal tegenschatters, een en ander op voorstel der Directeurs;

de zorg voor de benoeming dier tegenschatters door de Plaatselijke Besturen;

de zorg dat door de Plaatselijke Besturen, ten minsten eenmaal 's jaars, bij openbare afkondiging, aan de ingezetenen herinnering worde gedaan hunner verpligting tot suppletoire aangifte voor de Personele belasting;

de beslissing, bij verschil van gevoelen tusschen den Controleur en de Zetters, of tusschen het Hoofd van het Gemeente Bestuur en den Controleur, volgens art. 40 der Wet op het Personeel van den 29 Maart 1833;

het gelasten van herzieningen voor het Personeel, volgens art. 41 dier Wet, op voorstel der Directeurs, en nadat dezen het bij gemeld artikel bedoelde onderzoek zullen hebben gedaan;

het verleenen van surcheance van betaling, volgens artikel 45 § 2 derzelfde Wet, na den Directeur te hebben gehoord;

het viseren en executoir verklaren der dwangbevelen;

de autorisatien tot verkoop van onroerende goederen;

de beslissingen op de staten van oninbare posten;

de schikking over de fondsen voor kwade posten, zullende de ordonnantien door de Directeurs worden opgemaakt; en het arresteren en inzenden aan het Hoofdbestuur der Staten van afrekening wegens de verschillende middelen door de Directeurs hun aan te bieden.

Overigens zijn nog ter bevordering van den geregelden afloop der bemoeijenissen van de Heeren Gouverneurs, en van eenen geleidelijken overgang tot de nieuwe orde van zaken, verschillende werkzaamheden, ter afdoening na den 1 Januarij 1844, aan de Heeren Gouverneurs opgedragen, die in verband stonden met vóór dien tijd reeds aanhangige zaken of de loopende dienst, waarvoor het personeel, hetwelk reeds met den 1 Januarij 1844 had moeten uitvallen, tot den 1 Mei van dat jaar is aangebleven,

§ 28. *Verslag nopens den Waterstaat, den staat van dijken, polders, kanalen, rivieren, waterleidingen, alsmede van de wegen, zoo straatwegen, als Provinciale en Gemeente wegen.*

Even als in het vorige jaar, zoo mogen wij ook thans weder dit onderwerp aanvangen met de vermelding dat in den verloopen herfst en winter geene buitengewone schaden aan de Zeeweringen dezer Provincie zijn voorgevallen, en dat dezelve, over het algemeen, in eenen behoorlijk voldoenden toestand verkeeren.

Bij voortduring wordt door de verschillende Dijksbesturen, over het algemeen, de vereischte zorg gedragen niet alleen voor de goede instandhouding van - maar ook voor het aanbrengen van wenschelijke verbeteringen aan de Zeeweringen onder hun beheer, zoodat daaromtrent geene moeijelijkheden of bezwaren bestaan.

De ingezondene ramingen van in dit jaar uit te voeren werken hebben ons de overtuiging gegeven, dat men in bijna alle Contributien voortgaat met alles te doen, voor zoo veel de krachten zulks toelaten, wat strekken kan ter behartiging van deze, — voor eene Provincie, voor het grootste gedeelte aan zee grenzende, — zoo hoogstgewigtige aangelegenheid.

De ingevraagde rapporten omtrent de herstelling van de Zeewering des *Wielpolders*, waarvan wij in het vorig verslag melding maakten, zijn nog niet bij ons ontvangen, weshalve deze zaak nog geen nader punt van behandeling bij ons heeft kunnen uitmaken.

Ook bestaan er redenen die tot nog toe vertraagd hebben de uitvoering van de door het Dijksbestuur der vijf deelen Zeedijken Binnendijks voorgenomene verzwaring van een gedeelte van den Zeedijk tot die Contributie behoorende, waarvan wij vroeger melding maakten. Het Dijksbestuur blijft die verzwaring evenwel als eene wenschelijke verbetering beschouwen en heeft dan ook geenszins daarvan afgezien.

De Contributien, waarin gewoonlijk de grootste sommen worden verwerkt, zijn die van de vijf deelen Zeedijken Binnen- en Buitendijks, van Hemelumer Oldephaert c. a. Zeedijken, van de Zeven Grietenijen en de Stad Sloten, mitsgaders van Wijmbritseradeel cum annexis Zeedijken, van Wonseradeels zuider Zeedijken en van het Nieuwe Bildt.

Buiten en behalve de gewone werken, welke door het Dijksbestuur van de Zeven Grietenijen en Stad Sloten Contributie Zeedijken in dit jaar worden uitgevoerd, wordt er in die Contributie nog tot stand gebragt eene verzwaring en verhooging van den Zeedijk ten oosten van *Laaxum*, over eene lengte van 520 ellen, zijnde een vervolg van de in den jare 1834 aldaar uitgevoerde verbetering; terwijl insgelijks nog het voornemen bestaat om nog in dit jaar eene bezinking van rijswerk langs de *Ter Oelster Kolk* te doen uitvoeren.

De bestaande verordeningen nopens het beheer der Zeeweringen worden, over het algemeen, naar behooren nageleefd en opgevolgd, en wordt daaraan door ons, zoo veel mogelijk, de hand gehouden, daaronder ook het personeel dier besturen gerekend.

Bij den *Engwierumer Polder* is voor eenigen tijd een geheel nieuw personeel benoemd, in overeenstemming met de bepalingen voor dien polder bestaande; en zulks omdat omstandigheden veroorzaakt hadden dat aldaar geen wettig benoemd Dijksbestuur meer bestond, hoezeer de werken van den polder onder een goed opzigt stonden.

Het door UEd. Groot Achtb. gearresteerde Reglement op het passeren met paarden, rijtuigen en vee langs en over de Zeedijken dezer Provincie is door Zijne Majesteit goedgekeurd bij besluit van den 7 Augustus 1843, no. 50, en door ons ter executie gelegd bij resolutie van den 24 Augustus 1843, no. 55/278.

Daarna ontdekt zijnde, dat daarin een paar schrijffouten waren ingeslopen, is door Zijne Majesteit, na ingewonnen advies van den Raad van State, magtiging verleend om die schrijffouten te herstellen, en heeft Zijne Excellentie de Minister van Binnenlandsche Zaken, nadat die rectificatien op het goed gekeurde Reglement waren bewerkstelligd, een verbeterd afschrift van hetzelve ingezonden.

Bij onze resolutie van den 30 Mei 1844, no. 61, hebben wij de vroeger uitgegevene afschriften van het Reglement doen vervangen door afschriften van het verbeterde Reglement en verders daaraan de vereischte uitvoering en de noodige bekendheid gegeven.

Het werk der afsluiting van de rivier *de Linde* bij *Kuinre*, hetwelk bij het uitbrengen van ons verslag des vorigen jaars nog niet was afgedaan, is sedert tot stand gekomen.

Overigens zijn nopens de punten, die in betrekking tot die aangelegenheid tusschen de Provincien *Overijssel* en *Friesland* eene nadere regeling vereischen, nog geene bepaalde schikkingen getroffen, zoodat wij ons al weder het toegezegde rapport dienaangaande moeten blijven voorbehouden.

Alleen kunnen wij UEd. Groot Achtb. hier mededeelen, dat Heeren Gedeputeerde Staten der Provincie *Overijssel* ons in de maand September des vorigen jaars hebben te kennen gegeven, dat het hun Edel Groot Achtb., na het gevoelen van den Heer Hoofd-Ingenieur van den Waterstaat in hunne Provincie en van het betrokken Dijksbestuur te hebben ingewonnen, was voorgekomen, dat het peil, waarop de Keerwaaijersluis, tot afsluiting van de rivier de *Linde* bij *Kuinre*, tegen het indringen van het zeewater bij stormvloeden, of wanneer de Zuiderzee eenen te hoogen stand boven den gewonen aanneemt, zal moeten gesloten worden, voorloopig zoude kunnen worden gesteld op 1,20 el boven dagelijksch water of ordinair volzee aan de peilschaal der Keersluis, met welken stand en daaruit volgende onstuimigheid der Zee de Scheepvaart kan geacht worden gestremd te zijn, en dat Hun Edel Groot Achtb. ons gevoelen daaromtrent wel wenschten te kennen.

Na den Heer Hoofd-Ingenieur van den Waterstaat in deze Provincie nopens dat punt te hebben gehoord, hebben wij bij onze missive van den 2 November 1843, no. 8, aan onze Amtgenooten voor de Provincie *Overijssel* te kennen gegeven, dat wij er wel genoegen in konden nemen, dat *voorloopig, bij wijze van proef*, het gedachte peil van sluiting wierd gesteld overeenkomstig Hun Edel Groot Achtb. gemelde voordragt, doch dat wij ons voorbehielden ons gevoelen daaromtrent nader mede te deelen, nadat wij de daarbij betrokken Besturen zouden hebben gehoord.

Daarop hebben wij het gevoelen van de betrokken Besturen, zijnde het Grietenij Bestuur van *Weststellingwerf* en het Dijksbestuur van den *Ouden Lindedijk*, ingewonnen, en van die Besturen antwoorden ontvangen, welke geene aanleiding hebben gegeven om reeds dadelijk, ten aanzien van het gezegde peil van sluiting, een ander gevoelen aan te nemen, dan in onze boven aangehaalde missive aan Heeren Gedeputeerde Staten der Provincie *Overijssel* was te kennen gegeven, in afwachting, althans vooreerst, wat de ondervinding daaromtrent zoude leeren.

Thans hebben wij ons echter nader nopens die aangelegenheid tot onze Ambtgenooten voor de Provincie *Overijssel* gewend, ten einde, in overeenstemming met het gevoelen van den Heer Hoofd-Ingenieur van den Waterstaat in dit Gewest en van de gemelde Besturen, te bevorderen dat in de zomermaanden het gedachte peil van sluiting, almede bij *wijze van proef*, op 7 palmen worde aangenomen, zulks in het belang van den landbouw in die oorden dezer Provincie.

Wat aanbelangt de in het vorige jaar tot stand gebragte herstellingen en vernieuwingen van de *Molkwerumerzijl* en de *Oude Schoterzijl*, beide zeesluizen in onderhoud aan de Provincie behoorende, te dien opzigte kunnen wij UEd. Groot Achtb. mededeelen, dat de herstellingen en vernieuwingen van die sluizen naar wensch, en in overeenstemming met de behoeften, zoo als dezelve ook na de afdamming en droogmaking waren gebleken, hebben plaats gehad, waarvan wij de overtuiging hebben verkregen, zoowel door het rapport van de uit het midden onzer vergadering bestaande Commissie van den Waterstaat, welke, bij hare gwone jaarlijksche inspectie langs de Zeeweringen dezer Provincie, die sluizen in oogenschouw heeft genomen, als uit de rapporten van den Heer Hoofd-Ingenieur van den Waterstaat in de Provincie.

Met inbegrip van de beide genoemde zijn er nu in een tijdvak van tien jaren 8 zeesluizen dezer Provincie afgedamd, drooggemaakt en hersteld, als:

de *Nieuwezijlen*,
de *Munnekezijlen*,
de *Sluis* te *Hindeloopen*,
de *Lemsterzijl*,
de *Groote-* of *Noordersluis* te *Harlingen*,
de *Sluis* te *Stavoren*,
de *Molkwerumerzijl* en
de *Oude Schoterzijl*,

waarvan de beide eerste en de beide laatste door de Provincie worden onderhouden, terwij die te *Hindeloopen* en *Harlingen* in onderhoud behooren aan de respective Steden, en door particuliere Contributien wordt voorzien in het onderhoud van de *Lemsterzijl* en de sluis te *Stavoren*.

Bij het 2de lid van UEd. Groot Achtb. besluit van den 3 Augustus 1843, no. 1, geautoriseerd zijnde om de buitengeul van de zeesluis te *Munnekezijlen* te doen ploegen, zoodat dezelve bestendig blijve op 1,50 el beneden zomerpeil, zijn wij, na de daaromtrent verlangde voordragt van den Heer Hoofd-Ingenieur van den Waterstaat te hebben ontvangen, tot het doen uitvoeren van dat werk overgegaan, hetwelk aanvankelijk die uitkomsten geeft, dat men grond heeft om te verwachten, dat die geul, door ploeging en spuijing, op de diepte van 1,50 el beneden zomerpeil zal kunnen worden gebragt en gehouden, waardoor de uitloozing van het water door die sluis zeer zoude worden bevorderd.

(*Het vervolg in een volgend nummer.*)

TER LEEUWARDER COURANTDRUKKERIJ.